

## СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

### од Првото продолжение на Сто дваесет и четвртата седница на Собранието на Република Македонија, одржана на 24 февруари 2006 година

Седницата се одржа во Собранието на Република Македонија, сала 1, со почеток во 11,00 часот.

Седницата ја отвори и на неа претседаваше господинот Слободан Најдовски, потпретседател на Собранието на Република Македонија.

**Слободан Најдовски:** Продолжуваме со работа по 124-та седница.

Пратениците: Љубисав Иванов - Синго, Благој Голомеов, Ангелка Пеева-Лауренчиќ, Никола Груевски, Петар Наумовски, Благородна Мингова-Крепијева, Ванчо Ѓорѓиев, Рафет Муминовски, Мендух Тачи, Љубчо Георгиевски, Али Ахмети, Абдулаќим Адеми, Фазли Велиу и Љубе Бошковски, ме известил дека се спречени да присуствуваат на седницата.

**Продолжуваме по Шестата точка - Предлог за донесување на закон за Судскиот совет на Република Македонија.**

Продолжуваме со претресот.

Има збор пратеникот Зоран Томиќ.

Повелете господине Томиќ.

**Зоран Томиќ:** Почитуван господин потпретседателе, почитувани колеги и колешки,

Пред нас ја имаме првата фаза на Предлог за донесување на закон за Судскиот совет на Република Македонија и она што особено треба да го истакнам и сакам јавно да го кажам, тоа е водењето на материјалот за разгледување во оваа фаза на постапката. Знаеме дека беа донесени и уставните измени и сега да не се повторувам, бидејќи многу мои колеги кажуваа што е целта на овој закон, дека се уредува, составот, изборот на Судскиот совет на Република Македонија, начинот на остварување на неговите функции, начинот на работата и одлучувањето. Значи, дадени се статусот на Советот, мандатот, печатот, составот на Советот и навистина, воопшто немам намера да се враќам.

Она за што би сакал да се задржам, се некои аспекти бидејќи е прва фаза, што во понатамошната фаза на постапката би било од особен интерес и сметам дека предлагачот Владата и самото Министерство за правда за кој морам да кажам дека во изминатиот период, навистина ова Министерство е можеби од ретките, што покажуваше голема флексибилност и ги уважуваше ставовите и на нас пратениците и на судиите и на обвинителите и на сите оние кои значат нешто во оваа фела, меѓутоа, ја поддржуваа и науката и затоа сум оптимист дека дел од моите забелешки ќе бидат вградени во текстот кој ќе ни биде понуден во првата фаза.

Многу дилеми предизвика членот 8, дали претседателот на Советот односно кој не може да биде претседател на Советот. Се нуди дека не може да биде министерот за правда. Останува дилемата дали претседателот на Врховниот суд може да биде по функција и претседател на Советот. Искрен да бидам јас не гледам и поинаква логика некој од членовите да не биде претседател на Советот, а да претседателот на Врховниот суд на Република Македонија да не биде.

Од тие причини, јас го застапувам становиштето дека претседателот на Врховниот суд исто така може да биде претседател на Советот, ова дотолку повеќе што тој ја води една таква институција, со такви ингеренции, како што е Врховен суд на Република Македонија, навистина, не гледам причина зошто не би бил и претседател на Советот.

Во останатите дилеми, морам да кажам дека навистина кај мене предизвикаа дилемите она што колешката Лалчевска го истакна во поглед на контролата врз Судскиот совет во иднина. Дали неусвојувањето на Извештајот, во членот 51, тоа значи по автоматизам и распуштање на Судскиот совет. Тоа е дилема која е отворена и која постои.

Паралелно со овие закони, јас морам да истакнам неколку мислења кои деновиве беа соопштени во јавноста, кои искрено ги поддржувам дека паралелно со Законот за Судскиот совет и Законот за судовите можеби требаше да оди уште еден закон, а тоа е Законот за судски буџет и за платите на судиите. Ова мислам дека е токму во насока на осамостојувањето на независноста на судството, меѓутоа, дел кој е многу битен, многу значаен, токму во сегментот на она за што сите се залагаме, а тоа е независноста на судството.

Сега почитувани претставници на Владата и драги мои колеги и колешки би понудил еден предлог, што до сега не сте го слушнале, а се однесува на членот 12. Овој предлог се однесува на две можности.

Едната алтернатива е покрај овие алинеи кои се наведени во членот 12, значи со пријавата на кандидатите за член на Судски совет, односно и за судиите, би се однесувале податоци за персонален и стручен развој, податоци за потврдени резултати во работењето во последните три години издадени од претседателот на судот и податоци за учество во стручна и професионална едукација, издадени од Академијата за обука на судии и јавни обвинители, предлагам да се постави уште еден услов, а тоа е сите кандидати да не бидат постари од 55 години.

Зошто ова го предлагам? Земајќи ги споредбено искуствата во некои земји, кои во меѓувреме станаа и членки на Европската унија, направија пакет извонредни закони кои ни доаѓаат од Министерството за правда и отидоа еден чекор понатаму. Тоа е радикално подмладување на она

што значи судии, обвинители и членови на судскиот совет и така натаму. Секогаш се залагам што повеќе да има млади кадри, едуцирани кадри кои за компјутери знаат буквално се, за судската струка би знаеле буквално се, за она што значи едуцирање или познавање барем по европските критериуми Б-1-1, или по наши услови 6 степен завршено познавање на англиски јазик. Тоа се елементарни услови по мене, кои во наредниот период би требало да ги поседува еден судија. Затоа го повторувам предлогот дали да се додаде членот 12-а ни еден кандидат за судија, или за член на судски совет или за обвинител, не биде повозрасен од 55 години. Може да дискутираме за границата, две години погоре подолу, меѓутоа, не и понатаму. Верувајте, со радикално подмладување во судството, токму тие би го понеле и товарот на реформите. Се разбира, ова нема да наиде на поволна клима од одреден дел на колеги, кои сигурно ќе кажат дека искуството е драгоцено. Да, искуството е драгоцено, меѓутоа, ако некој Судскиот совет, односно Собранието го избира доживотно, јас не гледам причина, зошто да не се оди и со радикално подмладување на кадрите во судството.

Инаку, сметам дека има потреба од донесување на овој закон и секако дека ќе го поддржам. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам господине Томиќ.

Господинот Чедомир Краљевски не е тука.

Има збор пратеникот Роза Топузова-Каревска.

**Роза Топузова- Каревска:** Благодарам потпретседателе,

Јас еве сосема кратко, со оглед на тоа дека моите забелешки ги искажав и на Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците, сега не би навлегувала во поединости, само сакам да го искажам ставот на Пратеничката група на ЛДП.

Имено, на сите нас ни е познато дека овој закон произлезе од уставните амандмани, поточно од амандманот 20 со кого се обезбедува независност на судството, додека законите кои што следат, придонесуваат во значајна мера за ефикасност во судството. Овој закон веќе прави едно независно и деполитизирано судств, за што ЛДП се залагала отсекогаш. Тука не би одела сега да ги повторувам работите што беа кажани тука. Само би сакала да кажам дека овде особено треба да се слушнат забелешките и ставовите на пратеничките групи, околу начинот и изборот на членовите во Судскиот совет. Либерално-демократската партија смета дека овие 8 члена, кои што се избираат, се избираат по пат на тајно гласање и би сакала да кажам навистина им овозможуваме голема независност во работата на Судскиот совет, а со тоа на целокупното судство и навистина мора да има контрола. Јас се согласувам со досега искажаните забелешки околу членот 51 дека треба тука да се дефинира како ќе имаме контрола врз работата на Советот. Доколку се

изгуби контролата, може да ни се случи ова тело да прерасне не во она што ние сите се залагаме, туку да земе поинакви димензии, што всушност, имаме пример и од соседните земји.

Исто така, ми е прифатливо она што сега го слушнав од колегата Томиќ. Значи, треба да размислуваме за подмладување на Судскиот совет. И сосема на крајот, Пратеничката група на ЛДП, ќе го поддржи овој закон. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам госпоѓо Топузова.

Има збор пратеникот Иванова Цветанка.

**Цветанка Иванова:** Благодарам господине потпретседателе,

Еве имаме закон пред нас со кој што практично отпочнува операционализацијата на уставните амандмани, кои што ги прогласивме пред извесно време во Собранието на Република Македонија и со кои што отпочнуваат реформите во судството. Начелни забелешки по овој Предлог-закон за Судскиот совет, општата моја забелешка е од сите овие дискусии кои што учествуваа во расправата, концепциски разлики добро е што немаме. Моја забелешка начелна е дека номотехнички малку треба да се подобри законот. И да не должам многу сакам само моите забелешки по конкретни решенија да ги дадам.

Имам забелешка на членот 1, каде што се предвидува дека со овој закон се уредува составот и изборот на Судскиот совет. Сметам дека составот на Судскиот совет е уставна категорија и мислам дека овој термин треба да се избрише, затоа што не се регулира составот со овој закон.

По однос на членот 8, каде што се регулира на претседателот на Судскиот совет, би сакала да укажам дека откако ќе се избере Судскиот совет се пристапува кон гласање, членовите на Судскиот совет сами си го избираат претседателот, но нема одредба во која што ќе се утврди, кој ќе биде органот, лицето или телото, што ќе го номинира претседателот на Судскиот совет и секако, аналогно на изборот на претседателот, на номинацијата на Судскиот совет, потребно е да се предвиди истото решение за избор, односно за номинирање на потпретседателот, односно заменикот на претседателот на Судскиот совет.

По однос на членот 9 став 1 алинеја 2, каде што е дадена обврска на претседателот на Судскиот совет најдоцна три месеци по истекот на мандатот, да го извести претседателот на Собранието да распише оглас за избор на член на суд на Советот, мислам дека, неznam дали сме се определиле по пат на оглас да се врши изборот на тројцата членови кои што ги избира претседателот. Доколку е така, ова треба да се разработи, но сметам дека треба да остане и постоечкиот начин на избор на членови на Судскиот совет, а тоа е да номинира матичното тело, Комисијата за избори и именувања и да се диктираат од страна на пратениците во Собранието.

Беа искажани дилеми околу условите кој што треба да ги исполнува членот на Судскиот совет, особено дилема беше искажана на алинејата 2 на членот 11, во правец дека не е мерлива категоријата потврдени резултати во вршењето на судската функција. Јас мислам дека оваа категорија е менлива, ако се има предвид надлежноста на Судскиот совет утврдена во член 23 став 1 точка 4 и 13, каде што една од надлежностите да ја следи и оценува работата на судиите и да ги разгледува месечните и годишните извештаи за работа на судовите.

Сметам дека, имајќи го предвид ова, може да се заклучи дека секој годишен извештај би требало да заврши и со оценка групно на судот, на целиот суд и поединечна оценка на судиите. Значи, Судскиот совет со секоја завршена година ќе има и оценка на секој судија поединечно и според тоа, ова е мерлива категорија и од резултатите кои што ќе ги покаже, кои што ќе ги утврди Судскиот совет, може да се мери оваа категорија.

Во членот 12 ставот 2, алинеја 1, каде што исто така како услов, односно кон пријавата, кандидатите кои што ќе претендираат да бидат членови на Судскиот совет е да дадат податоци за потврдени резултати во своето работење за последните три години и тука е дадено овластување, претседателот на судот да ги дава овие податоци за потврдени резултати.

Имајќи го предвид она што претходно го зборував, јас сметам дека претседателот на судот, не треба да ги дава овие податоци, туку напротив Судскиот совет, затоа што тој ќе ги има сублимирано сите податоци од резултатите од работењето на судиите, дотолку повеќе со аргумент против ваквото решение, што и претседателот на судот може да биде како еден од кандидатите за член на Судскиот совет. Тука се поставува прашањето за неговата објективност при давањето на податоци.

Во овој закон, јас имам забелешка на постапката на избор на членовите на Судскиот совет. Сметам дека оваа постапка малку треба да биде доразработена. Со уставните амандмани, со овој закон, практично ние правиме независна судска власт, ова е власт и треба да нема неправилности во изборот. Изборната постапка исто така аналогно на изборната постапка за законодавната или извршната власт треба да биде строго дефинирана, затоа што Судскиот совет е практично влада на судската власт, на третата власт. И тука мора да имаме јасни одредби и строга процедура на изборот, заради легитимитетот и легалитетот на членовите на Судскиот совет, затоа што од нив ќе зависи се што ќе се случува во судството. Затоа, оваа глава треба да биде подетално разработена и со прецизни одредби.

По однос на членот 13, каде што Судскиот совет, го спроведува изборот на членовите на Судскиот совет од редовите на судиите и пристапува со распишување на избори и прво формира Комисија од 5 члена, за да подготви кандидатски

листи. Но, никаде не е утврден рок во кој што оваа комисија треба да ја достави кандидатската листа, две кандидатски листи се, кандидатските листи до Судскиот совет. И Судскиот совет има дадено рок во ставот 5, дека тој е должен во рок од 15 дена по завршувањето на огласот да ги достави кандидатските листи до втората комисија за спроведување на изборот. Тука е во ред, меѓутоа треба да се остави можност, односно да се остави рок во овој рок од 15 дена, со што точно ќе биде утврден рокот до кога првата комисија ќе ја достави листата до Судскиот совет, да може Судскиот совет подоцна да ја достави до Комисијата за спроведување на изборите. Но, никаде не сретнав обврска, Судскиот совет листата на утврдени кандидати да е должен да ја достави до сите судови, затоа што таму треба судиите кој што ќе гласат, кој што ќе бидат гласачи, треба да бидат претходно запознаени со кандидатската листа на кандидати за членови на Судскиот совет. Значи, тука треба да се вгради одредба со која што ќе се задолжи Комисијата за спроведување на изборите да ја достави оваа листа до сите судови.

Сега ќе преминам на една друга дилема, ќе одам на преодните и завршните одредби, каде што се задолжува постоечкиот Републички судски совет да го спроведе првиот избор за судски совет.

Ако имаме предвид двете комисији, Комисијата за изготвување на листи и Комисијата за спроведување на избори се составени од по 5 члена, а имајќи предвид дека Републичкиот совет брои 7 члена, мислам дека тука треба да се направи една преодна одредба првите комисији од колку членови ќе бидат составени, затоа што немаме толку доволен број на членови во постојниот Републички совет, затоа што имаме вкупно 7, а овие две комисији се од 10 члена, 5 члена има едната, пет другата комисија и тука треба една преодна одредба за да нема правна празнина.

Понатаму, бидејќи се залагам навистина да имаме попрецизни решенија за изборот, дали не сметате дека треба еден орган да го спроведе изборот, а тоа е Комисијата за спроведување на избори и споредено со изборите на законодавнаа власт или парламентарните избори, тоа е ДИК во мало, во судството би требало Комисијата за спроведување на избори да биде соодветна како ДИК. Тука треба малку да се доразработи овој дел во смисла на оваа Комисија, треба да го подготви целокупниот изборен материјал и мора да имаме унифициран и стандардизиран изборен материјал, затоа што може да се случат нерегуларности и во овој процес на избор. Мислам дека судската власт не е помалку важна од законодавната власт, и те како не е поневажна. Затоа треба строго да се дефинира процедурата и да се стандардизира целокупниот изборен материјал, затоа што можат да се јават и во овој дел нерегуларности, па потоа повторно да дискутираме тука дека немаме доволно јасни и прецизни одредби за избор на Судскиот совет, Судскиот совет нема легалитет и има некои

недостатоци, односно нерегуларности при избори. Тука треба посебно да се обрне внимание.

Забелешката на членот 19 претходно ја искажав, каде што сметам дека членови на Советот што ги избира Собранието треба да бидат номинирани од страна на матичното собраниско тело, а тоа е Комисијата за избор и именување.

Во членот 21, каде е регулирано прашањето за конститутивната седница на Судскиот совет, даден е рокот од 15 дена од изборот на мнозинството членови на Советот, а мнозинството се судиите, да се конституира Судскиот совет. Имајќи го предвид рокот предвиден во членот 19 став 2 за избор на членови на Судскиот совет од страна на Собранието, тој рок е 30 дена. Имајќи ја предвид динамиката на работа на Собранието, дали не сметате дека овие два рока треба да бидат изедначени, затоа што може да се случи да биде избрано мнозинството, а тоа се членовите на Судскиот совет од редот на судиите и воопшто да немаат законска обврска да го чекаат тој рок и сами да се конституираат и да изберат претседател. Јас мислам дека најмалку што можеме да направиме е овие два рока да ги изедначиме или може малку подолг рок за конститутивна седница да ставиме.

Понатаму, би сакала да дадам една забелешка. Имено, никаде во содржината на законот не сретнав одредба во која се регулира статусот на членовите на Судскиот совет, дали тие професионално ќе ја извршуваат функцијата нема одредба. Јас претпоставувам дека ќе биде професионално, ама сепак не знам како се определил предлагачот. Треба јасно да се каже дали сите членови или одреден број на членови ќе ја вршат оваа функција професионално.

Исто така, општа забелешка е дека нема општа одредба со кое мнозинство ќе работи Судскиот совет. Во содржината на законот имаме различни мнозинства за донесување на различни одлуки, меѓутоа, мораме да имаме една општа упатна одредба, која ќе се однесува на мнозинството, за да подоцна во содржината можеме за одредени одлуки да предвидуваме поинакви мнозинства. Ова го зборувам од Главата која се однесува на мнозинството за избор на судии на основен и на повисоки судови. За избор на судии на Основен суд немаме предвидено мнозинство, а за избор на повисок суд имаме 2/3 мнозинство. Меѓутоа, кога го разработуваме во подоцнежните членови Бадинтеровото мнозинство, го испуштаме мнозинството. Кое мнозинство ќе биде за повисоките судови, дали пак ќе биде 2/3 мнозинство, затоа што велите од присутниот број на членови, а тоа не е 2/3 мнозинство. Значи ова прашање околу мнозинството за избор на судии треба да се прецизира и да биде јасно. За избор на судија на повисокиот суд, доколку кандидатот се избира од редот не на судии туку од други правни лица, како услов е кандидатот да прибави мислење од правното лице, но треба да се додаде и установа, затоа што голем број на

кандидати ќе имаме од државната управа, да не се стекне впечаток дека од државната управа немаат право да конкурираат.

Членот 35 ја разработува ситуацијата за повторно огласување на избор треба да се доработи, затоа што вака како што е се стекнува впечаток дека се повторува постапката заради неисполнување на услови за судија. Не е за неисполнување, дикцијата е и на содржината на решението, оценувам дека се работи за непостигнување на мнозинство или ако се мисли на неисполнување, поконкретно разработете го тоа.

Би предложила да се предвиди обврска Судскиот совет одлуките за избор и разрешување на судии задолжително да ги објавува во "Службен весник на Република Македонија" за да можат граѓаните да се запознаваат со ова. Исто така, тука треба да се регулира пак мнозинството за избор и разрешување.

Би сакала да укажам дека е потребно временото отстранување да се доработи, бидејќи го разгледав делот во Законот за судови, таму имате поинаков термин употребено и треба да се воедначи терминологијата, но треба и да се доработи за случаите кога може времено да се отстрани судија и сигурно не при секое поведување на дисциплинска постапка и за некое банално крчење на дисциплината.

Треба да се стави и одредба за годишниот извештај на Судскиот совет на членот 51, каде што има обврска да го објавува јавно, но треба точно да се прецизира каде. Повторно се наметнува кај мене дилема, што ако Собранието на Република Македонија не го усвои извештајот заради чекен баланс, заради она што велевме да не се затвориме секој внатре во својот делокруг на работа. Тоа не можеме и не смеаме да го направиме.

На крајот, во членот 56 последниот став, кој се однесува на Правилникот, формата и содржината на уверението, треба да се прецизира за кое уверение се работи, а се работи за уверениот од член 17 од овој Закон.

Ова се моите забелешки кои се однесуваат на овој Закон. Законот го поддржувам, имаме богата и плодна дебата и мислам дека од сите дискусии до сега беа дадени значајни забелешки, кои се надевам дека ќе бидат вградени и ќе се подобри текстот на законот. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Ви благодарам и вам госпоѓо Иванова.

Има збор пратеникот Слободан Чашуле.

Повелете господине Чашуле.

**Слободан Чашуле:** Благодарам господине потпретседател,

Почитувана господо од Министерството, колешки и колеги,

Не можам на самиот почеток на ова мое јавување да не кажам дека говорам со нагласено чувство на измаменост. Се чувствувам изигран. Јас сум

еден од пратениците што свесен за потребата да извршиме темелна реформа на судството, пред се, заради потребите на нашите граѓани, а потоа и за нашето приближување кон стандардите и членството на Европската Унија, имав забелешки на делот од Законот за Судскиот совет, односно неговата внатрешна организација т.е. кој со него да претседава.

Во политичкиот дијалог што го сметав во тој момент за користен, добивме впечаток дека ова прашање, и така се одложи, ќе биде дополнително регулирано со законот за Судскиот совет, така што пратеничката група на ВМРО Народна партија го даде својот глас и се обезбеди 2/3 мнозинство за да може овој амандман да стане составен дел од Уставот, сега на маса е законот со кој треба да се регулираат деталите од работата бидејќи со Уставот го детрминиравме местото и улогата, сега треба узансите, начинот на организацијата, еве како што и колешката пред тоа рече, дури и гласањето, значи деталите кои му се одвишок на Уставот, но треба да се регулираат со закон кој произлегува од таквата промена на нашиот основен акт. И сега на маса имаме безалтернативно едно решение, претседателот на Врховниот суд да претседава со Републичкиот судски совет, кој по истекот на неговиот мандат како претседател на Врховниот суд треба да го предложи за истото тоа место, а ние овде во Собранието да го изгласаме.

Ова ви го кажувам сега како една мала дигресија за да ве упатам кон апсурдот поради кој и тогаш бевме против, и сега сме против, со таа разлика што сега овој закон ќе помине со 61 глас, така што нашата спротивставеност, нашиот отпор на овие решенија ќе биде залуден.

Дали сега разбирате зошто се чувствувам измамен, а заедно со мене и пратеничката група. Па во крајна линија, ајде нека ви биде сеедно за нас, ама со нас се измамани, преиграни луѓето кои ќе треба да ги трпат последиците и да ги живеат придобивките, ако ги има, од ваквиот начин на организирање на телото кое ќе ја димензионира, ќе и ја дава физиономијата на судската власт во Република Македонија, па ако не ви е гајле ни за тие граѓани, тогаш измамивте со нас една огромна групација гласачи. Водете сметка, тие луѓе за некој месец ќе излезат на избори, каде што сите заедно, и ние измамените и вие што ни кажувавте едно а сега правите друго ќе се најдеме на судот наречен демократски избори и ќе полагаме сметка таму. Но дали Република Македонија, ве прашувам, може да си го даде тој луксуз и во првите денови од новото свикување на составот на Собранието на Република Македонија да седне да се зафаќа наново со исправање на нештата што сега можеме да ги направиме како што треба и на општа прифатливост на сите, заради тоа што убеден сум дека ако не коренито, во секој случај квалитетно ќе се видоизменат или надополнат улогите на политичките чинители тука и тогаш повторно на маса ќе се појави потребата да

спречиме судската власт да стане автархија. И тоа беше еден од главните мотиви поради кои ние дававме отпор и на составот, но пред се на фактот дека претседателот на Врховниот суд треба да претседава и со Судскиот совет. Дали ме разбирате што ви кажувам? Ова не е ниту предизборно опозиционирање, ниту пак опозиционирање заради опозиционирање. Се трудам сега, кога веќе гледам дека работите одат натаму, да ве разубедам и да предложам макар во овој единствен дел од процедурата за усвојување на овој закон да направиме нешто подобро, бидејќи сега гласаме само за потребата која како потреба ја подржувам да донесеме закон но не го поддржувам законот со вакви решенија. Значи имаме сеуште простор да направиме подобри решенија и не е точно дека ова е единственото, и не е точно дека ова е ексклузивното решение. Има решение.

Втората причина поради која не се чувствувам пријатно говорејќи сега е фактот што обврзувајќи ссе со промената на Уставот дека ќе направиме за прв пат во историјата на нашава 15-16 годишна демократија темелна реформа на судската власт, ние од за мене недоволно аргументирани причини ја скусуваме постапката. А ова е еден од законите каде што не треба тоа така да биде, ова е еден од законите каде што треба три читања, од кои едното ќе биде заедничко со јавноста, а пред се со стручната јавност. Јас би сакал ова што ви го говорам сега и моите стравови и отпорот кон начинот на кој го регулираме претседавањето со Судскиот совет, стручната, експертската јавност, правниците кои не се застапени овде, кои не се ставени во улога да мора да носат ваква историска одговорност, па ја имаат слободата и малку пошироко од партиските рамки да гледаат, и од рамките на престојните избори, па да ме советуваат, грешеш ли Слободане или не. Вака сега сум ставен во ситуација на трчање, на неколку месеци пред избори со изборите како Дамаклов меч врз државата, не врз нас, кој не тера да правиме експресни реформи заради тоа што и со самите избори си поигруваме, па час порано, час пред време, час на време, на почетокот на времето, па час на крајот и оваа игрија сета ја правиме токму кога во Парламентот оваа група на луѓе треба со максимална концентрација да донесе решение кое ќе и донесе на Република Македонија ново демократско и европско судство или не.

Според тоа, ако седнете и ако ги споите овие две нешта за кои ви говорам, прво, дека не гледам корисен, плодотворен резултат од политичкиот дијалог и договор; второ, ако кон тоа додадеме дека треба и набрзина да се направи, тогаш како да побегнам од впечатокот дека повторно сме ставени во ситуација-аа, еве ви го, земи или остави. Сега ако не го прифатиме законот, како што бевме државничка партија кога ги поддржавме уставните амандмани, сега ќе бидеме антиевропска партија која не сака овој закон да го поддржи, а во него има неквалитетни

решенија за кои зборувавме и тогаш и на долго и на широко, и сега ќе зборуваме и на долго и на широко, ама се се завршува со 61 пратеник, така што компаративната предност на 13-те пратеници на ВМРО-Народна партија паѓа во вода.

Ајде разубедете ме дека не сум измамен. Ајде разубедете ме дека некој таму некаде гледајќи ме како зборувам овде се поднасмевнува и си вели им завршивме работа на овие. Но, ајде мене што сте ме измамиле, што не ми нудите решение, што не ми давате макар, па нека биде и демагошки некаква алтернатива да речете еве претседателот на Судскиот совет ќе биде друг. Луѓе, не сум во прашање јас и моите чувства. Во прашање се граѓаните на Република Македонија на кои главата им ја наполнивме кога им го менувавме Уставот дека ќе им донесеме европско судство. Ајде сега објаснете ми како може една организација која треба да биде врвната власт во судската функција, една од трите функции на власта на која се темели демократијата без меѓусебна контрола, балансирање и баждарење на одлуките. Меѓу другите две и таа е третата.

До сега имавме проблем што таа беше под јасно влијание, дури и би рекол и диктат, што е лошо, и затоа гласавме за промена на Уставот на законодавната, а преку неа на извршната власт. Сега создаваме една затворена аутархија која утре може без контрола и без меѓусебна рамнотежа со другите власти да израсне, не вела дека така ќе биде, но се додека постои можност ние сме должни како законодавци да ја отстраниме да прерасне во власт за себе. Еве земете сега на пример, пак да се вратам на претседателот на Врховниот суд. Тој е претседател на Судскиот совет, Судскиот совет е создаден од еснаф, бидејќи мнозинството го бираат тие и тој решава да се кандидира повторно за претседател на Врховниот суд. Тој Судски совет со кој тој раководи, во кој мнозинството се луѓе од неговиот еснаф, во кој избраниците на народот кои со сите свои дефекти, а бевме дискредитирани максимално во ова време кога ги носевме најважните закони, пратениците немаат никаква улога, ниту пак никаков уплив врз тоа што ќе реши тој Судски совет и наеднаш доаѓа таа единствена кандидатура во Собранието и повторно сме ставени во ситуација земи или остави. Јас не вела дека тоа ќе се случи сега, или овој, или оној, или друг или трет претседател на Врховниот суд ќе го стори тоа, но се додека постои можноста јас нема да спијам мирно заради тоа што нема идеален човек кој кога ќе се најде во ситуација од 1000 оправдувања да рече ова јас морам да го направам и така ќе биде, кое нема да го употреби и во крајна линија бидејќи тоа нема да се согласува највероватно со нечии интереси во ова наше демократско општество нема да биде согласен, но сепак наспроти неговата волја тоа ќе биде сторено токму така. Поминав цели 20 години на еден континент

живеејќи и работејќи и како дописник и како дипломат, каде што верувајте ми секој државен удар и било кој од сверствата за кои сте читале по весниците, во литературата биле правени со јасно укажување дека се прават во интерес на одбрана на уставот, на слободата, на демократијата. Дефектот на тие општества бил, а ние сме сега во ситуација да направиме општество и држава во него без дефекти бил што овозможувал такви ситауции. Ние сега можеме да направиме судски совет во кој нека биде, тоа е и нашиот предлог и тогаш е мој и сега, нека биде член, треба да биде член претседателот на Врховниот суд, но зошто тој да раководи со него.

Да не навлегувам во обичниот, човечки дел на проблемот, а тоа е како може една личност да претседава со Врховниот суд, врховната судска власт, па потоа да претседава со судскиот буџет кој е врховна финансиска власт во функцијата на власта наречена судска и на крајто како ќе раководи и со комплексната работа на овој нов облик на избирање на судиите во кој има многу демократски одредби и не би сакал тие да паднат жртва, заради тоа што една од нив не е по мое длабоко уверување. Како сега кажете ми тој еден човек на денот ќе му додаде уште два пати по 24 часа, или да не карикирам како ќе изведе три пати по 8 часа да работи на три места со три шапки и со три бескрајно важни одговорности. Да го раководи Врховниот суд, да го раководи судскиот буџет и да го раководи судскиот совет. Јас, верувајте ми кога би ме ставил некој пред такъв избор би рекол ова е невозможно, благодарам, најдете си некој супермен. А, има ли таков во Македонија?

Ако кон тоа, дека тој човек ќе биде презафатен со целата оваа бременита работа, заради тоа што веќе на првиот чекор овој нов судски совет ќе се соочи со работи кои сега ги гледаме и ни се предвестуваат, а тоа е блокирани судови, не до крај потполнети места на претседатели на судови, потреба од нови судови, потреба од диверсификација на начинот на кој одредени прекршоци ќе одат на друго место до тоа, не знам дали слушавте деновите што се ни порачуваат судиите, особено тие од Врховниот суд до тоа да се нема пари ни за основните дејствија на судовите. Како сакате сега човекот кој со три шапки треба да одговара за овие три работи да постигне се. Не, не е возможно. Затоа ве молам дајте да размислиме во оваа фаза до утврдување на текстот на законот и до неговото конечно изгласување да најдеме подобро од ова решение. Едно општество како што е нашето кое се наоѓа во вакви комплексни моменти на развој и зреење не смее да си дозволи да оди во својот понатамошен особено судско реформски живот со недоречености, со можни толкувања, со ампибуитет кој доведува до тоа да секој може законот да го толкува онака како што него му одговара. Нас ни треба во овој случај прецизни решенија. Нека бидат творечки порестриктивни отколку што би била нашата потреба за зреење

која ни ја наметнува рестриктивноста. Тоа не значи откажување од слободата, туку значи создавање на момент на прездим за да може да се догради, да се доработи и да се доправи тоа што ни треба.

И повторно ви велем. Дајте да размислиме и да видиме на кој начин, дали преку изборот, дали преку отчетноста, дали преку неприфаќањето на извештајот, дали преку заедничкото разгледување на исполнувањето и искористувањето на Буџетот ќе воспоставиме рамнотежа меѓу извршната, законодавната и судската власт. Но, вака како што е ние во државата ќе имаме неурамнотежена ситуација во оној нејзин врвен дел каде што трите функции на власта се јавуваат. Ќе имаме една власт која по сите свои одлики не носи одговорност никому освен себе си, која треба да добие пари од другата власт и нема да ги добие. Едната со другата не можат да ја споделат преку меѓусебната одговорност и отчетност да изградат рамнотежа и сопственоста врз пробелмите да ја споделат и ќе имаме во даден момент и ситуација која не мора да се случи, повторно велем и не сакам да бидам никаков предвесник на црни трауми, но може да се случи заради несогласување меѓу судската и законодавната власт да и бидат скратени претседателот на Врховниот суд, да и бидат ускратени буџетските средства кои треба да отидат во судскиот буџет, па отаму после претседателот на Врховниот суд да располага со нив. Затоа немојте да пробуваме на коњиктурата што ни ја наметнуваат изборите. Уште помалку немој да мислите дека со формалистички решенија коњиктурата наметната од кандидатското статус за Европската унија ни ги наметнува. Европската унија од нас не бара формално да ги решаваме работите. Бара да правиме за нас, бара да покажеме дека умееме да вредиме самите за себе си, па да вредиме за неа. Врз основа на квалитетни, а не брзи решенија, повторувам квалитетни, да покажеме дека градиме држава во Република Македонија која утре ќе треба да дава вредности на Европската унија. Да ги нуди самата пред се преку внатрешна стабилност, а таа се гради со хармонична рамнотежа меѓу трите функции на власта, преку гаранција на правата и слободите на граѓаните и еднаквоста пред судовите, преку економскиот развој на кој најмалку му се посветивме и преку безбедноста која како држава, тука морам да кажам и пофални зборови, во овој момент сме во состојба да континуираме.

Затоа уште еднаш апалирам дајте уште еднаш со нудењето на поквалитетни решенија покажете дека вредеше да се има политички дијалог и докажете ни дека вредеше да го изгласаме уставниот амандман. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам господине Чашуле.

Три минути за реплика на господинот Зоран Томиќ.

**Зоран Томиќ:** Благодарам потпретседателе.

Со сиот почит и сите уважувања кон сето она што го истакна почитуваниот колега Слободан Чашуле морам да реплицирам во два дела.

Првиот дел, многу ми е жал и криво што не ја слушаше мојата дискусија, може да ја види од стенографските белешки, и

Во делот каде што дискутираше за потребата од взаемно усогласување помеѓу сите три власти во правец на што поголемо осамостојување и независност на судството сосема го подржувам. На почетокот кажав дека Законот за Судскиот совет и Законот за судовите без законот за судски буџет и законот за плати на судиите не предвидува дефинитивна самостојност на судиите. И во тој дел го подржувам.

Исто така го подржувам во делот каде што кажа дека поделбата на власта подразбира и соработка, а не само контрола од Владата и Собранието односно дека Судскиот совет треба да има надлежност да поднесува иницијативи до Владата, да учествува во подготовката на законите за судството, но и да обезбедува финансиски претпоставки за негова независност.

Меѓутоа, она што навистина малку ме збунува, по мое мислење многу радикален предлог што го поднесов, а тоа е членот 12 покрај општите услови, кандидатот да не смее да биде повозрасен од 55 години и да направиме уште една вистинска реформа во правосудниот систем се внесува токму во делот кој ќе претседава со Советот. Затоа господине Чашуле ве молам обрнете внимание на членот 7 став 1 дека мандатот на избраните членови трае 6 години со право на уште еден реизбор. Бидејќи вие побаравте ние 61 пратеник од власта да се извиниме наводно на електоратот дека сме го измамиле, или неznam каков термин овде употребивте, јас би порабарл од вас извинување бидејќи во текстот на Предлогот на законот кој е во прва фаза никаде не пишува дека претседателот на Судскиот совет ќе биде претседател на Врховниот суд на Република Македонија. Напротив, ќе ви го прочитам членот и тие две одредби. "Претседател на Советот се избира од редот на членовите на Советот со мнозинство гласови од вкупниот број на членови со тајно гласање.

Мандатот на претседателот на Советот трае две години без право на повторен реизбор". Значи, никаде не пишува дека претседателот на Врховниот суд во исто време ќе биде и претседател на Судскиот совет.

Ако сакате да знаете во пратеничката група на СДСМ постојат најмалку три различни мислења кај одредени пратеници. Кажете ми еден аргумент зошто две години не би претседавал и претседателот на Врховниот суд. Значи може да води една таква институција како што е Врховниот суд на Република Македонија, а не може да биде избран само две години. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам

Продолжуваме со расправа.

Има збор пратеникот Чедомир Краљевски.

Повелете господине Краљевски.

**Чедомир Краљевски:** Благодарам  
потпретседателе,

Почитувани колеги,

Денес расправаме за законот за судскиот совет на Република Македонија во прва фаза. Овој закон заедно со Законот за судовите според мене претставува устав на судската власт во Република Македонија. Зошто велам дека е устав? Затоа што овој закон и законот за судовите ги разработува во танчина организацијата, начинот на работење, надлежноста на Судскиот совет, што е едно ново формирано, би рекол суигенерис државно тело и орган кое ќе има главна задача да предлага и да избира судии и да ги разрешува истите. Значи, главната кадровска политика во судството се префрла од Собранието како политички орган во едно еснафско, надвор од политиката тело кое ќе има задача на непристрастен политички, без влијание на политиката да врши избор односно разрешување на претставниците односно чинителите на судската власт во Република Македонија односно судиите.

Ова се случува за прв пат во историјата на политичкиот систем на Република Македонија и мислам дека од оваа причина овој закон е многу значаен за расправање.

Имено, споредбено гледано во другите области на власта односно во законодавната власт и во извршната власт имаме, немаме закон за Собрание за жал, можеби треба да се донесе, кој исто така ќе претставува устав за законодавната власт; закон за Влада, имаме Закон за претседател на држава, па мислам дека треба да ги покриеме и овие институции понатаму со едни такви мини уставни за соодветните државни органи.

На овој начин постигнуваме за прв пат во историјата се развlastува Собранието од изборот на судиите. Значи, се развlastува Собранието како политички орган од влијанието врз судската власт коај треба да биде независна од политиката. Во таа смисла апсолутно, но не и независна од општествената контрола врз нивното работење. Значи, во таа насока имаме за прв пат во историјата развlastување и ослободување од политичкото влијание врз судската власт.

Моја интенција и моја заложба, секако заложба и на ВМРО-Народна партија ќе биде и политиката да се ослободи од влијанието на судството освен онаму каде што судството ќе биде надлежно да решава во одредени спорни ситуации и според природата на работите. Кога кажувам да се ослободи политиката од влијанието на судството мислам судството да не биде фактор на одлучување во политичкиот живот во Република Македонија, бидејќи само тогаш судството ќе биде и апсолутно независно и аполитично од учеството и влијанието врз политичкиот живо тво Република Македонија. Што сакам да кажам?

Сакам да кажам дека интенцијата при донесувањето на новото изборно законодавство или новиот изборен законик е не само политиката да не се меша во судството, туку и судството да се ослободи од влијание врз политиката преку нивно елиминирање од учеството во изборниот процес. Затоа ние како ВМРО-Народна партија се залагаме изборните органи во Република Македонија да бидат составени од јавната административна која би требало да биде исто така реформирана, меѓутоа судството да не учествува во изборниот процес бидејќи на тој начин во двете насоки ќе биде ослободено и тоа од влијанието на политиката врз судството и од влијанието на судството во политиката. Тогаш мислам дека ќе се постигне правата цел, судството да работи само според Уставот, законите и меѓународните ратификувани договори на кој начин ќе бидеме барем најблиску до идеалната цел, а тоа е независно и самостојно судство.

Што се однесува до Законот за Судскиот совет на Република Македонија, кој како што реков претставува еден мини устав во областа на судството, тука се отвораат неколку прашања. Ги слушав дискусиите на колегите претходно и ми се чини како најексплоатирано прашање беше претседавањето со Судскиот совет на Република Македонија.

Ги уважувам сите дискусии, меѓутоа мојот аргумент зошто не треба да бидат претседатели на Судскиот совет од редот на, како што кажавме, претседателот на Врховниот суд, од редот на министерот за правда, а јас би го проширил тука овој список и би рекол и од редот на членовите на Судскиот совет што ќе бидат избрани од страна на судството, значи од страна на самите судии. Значи, останува една групација од тројца членови на Судскиот совет што ги избира Собранието и двајца членови што ги предлага претседателот на државата а ги избира Собранието. Мислам дека најправично, најневлијателно врз работата на Судскиот совет и да не дојде до колизија односно преклопување на интереси, бидејќи може да се случи и од самите судии да биде некој предложен за претседател на Врховен суд, па и на самиот претседател на Врховниот суд да му помине мандатот и да треба да биде избран од тој Судскиот совет, сметам дека најдобро решение, најпрактично решение и по мене најправедно решение е да се ограничи претседателот на Судскиот совет да биде биран само од редот на тројцата што ги предлага Собранието и на двајцата што ги предлага претседателот на државата. Од тој круг да се стесни на тие 5 члена на Судскиот совет и во рамките на тие 5 члена да се бара решението за претседавач Судскиот совет на Република Македонија. На тој начин и овие дискусии што се наметнаа претходниот ден и денес, ќе бидат разрешени на најповолен начин.

Второ прашање кои би го загатнал се однесува на општествената контрола врз работењето на



Судскиот совет на Република Македонија. Овој сегмент од законот е разработен во неколку члена. Да кажеме членот 25 каде стои за работењето на Судскиот совет и се вели: "Седниците на советот се јавни". Меѓутоа ставот 2 вели: "Јавноста може да биде исклучена со одлуката на Советот". Ми се чини дека тоа е премногу широко дадена норма, мислам на ставот 2.

Сметам дека сите институции и сите органи во Република Македонија се подложни на општествена оценка, контрола и на судот на јавноста. Еве и нашето овде настапување во Собранието, го следи јавноста на Република Македонија преку медиумите и секогаш таа нивна оценка за нашето работење ја искажува или на избори или на некој друг начин. Конкретно за Собранието на избори, за работата на Владата се искажува преку критики, преку можноста во Собранието преку интерпелација на Владата, за одредени министри или за целата Влада доверба на Владата, Собранието да врши институционална контрола, бидејќи тоа доаѓа како еден највисок орган од сите други органи. На претседателот на државата постои импичмент и неговата работа може да се контролира и да се повика на одговорност. Меѓутоа, за членовите на Судскиот совет, тој е малку како во еден затворен систем. Таа нивна одговорност не наоѓа начин како би дошло да се санкционира, бидејќи не е само седниците да бидат јавни. Значи во нивна диспозиција, со ставот 2 од членот 25, може да се остави истите да ги прогласат седниците за тајни и јавноста да не знае што се зборува, кој од членовите како дискутира по одредено прашање и што се поставува во работењето на Судскиот совет. Мислам дека тој затворен систем на можност тој систем да биде затворен, треба да се растури односно да се корегира во ставот 2 и да се каже - јавноста може да биде исклучена со одлука на Советот, меѓутоа во точно определени однапред случаи. Треба таксативно да се наброи кога јавноста може да биде исклучена, бидејќи јас во членот 25 тоа не можам да го видам.

Што се однесува до сегментот општествена контрола, јас би го погледнал членот 51 каде стои: "Советот за својата работа поднесува годишен извештај до Собранието на Република Македонија". Сега понатаму стои, во извештајот од ставот 1 на овој член "јавно се објавува". Во ред, јавно се објавува. Во извештајот се содржани податоци за тоа, тоа и тоа, значи што работи Советот во одредне временски период односно во рок од една година и тоа Собранието овде го разгледува, го разгледува овој извештај на Собрание, може да го усвои, може и да не го усвои. Што понатаму ако негативно го оцени овој извештај. Мислам нема разрешница. Еве, дали ќе биде разрешен одреден член од Судскиот совет, дали ќе треба да биде разрешен претседателот и т.н. Некои санкции мора да постојат. На ваков начин оваа норма е од декларативен карактер дека Судскиот совет на крајот на годината поднесува извештај пред Собранието, а

Собранието дали ќе го усвои или нема да го усвои, никаква политичка или друга одговорност не предвидува во членот 51.

Што се однесува исто така до членот 22 став 4, исто во овој контекст на разрешување или можност за разрешување на член на Судскиот совет.

Во членот 22 став 4 стои, во случајот став 1 точка 5 и 6, а тоа е заради повреда на Уставот, закон или ратификувани меѓународни договори и вели "Ако некој од членовите на Судскиот совет го повреди Уставот, законот или меѓународно ратификуван договор, тој може да биде разрешен". Понатаму вели "Го разрешува Судскиот совет на Република Македонија или пак по предлог на Советот го разрешува Собранието, по предлог на Советот". Собранието во Советот партиципира односно предлага и избира 5 члена. Што станува со оние останати 10 члена на Судскиот совет. Тие во рамките на самиот Судскиот совет треба да бидат, ако го повредат Уставот, законот или меѓународно ратификуван договор. Дали тие останати 10 члена се попривилегирани од овие 5 што ги предлага односно избира Собранието. Тие 10 можат да бидат разрешени само внатре во Судскиот совет, во постапка пред Судскиот совет, а над овие се проширува надлежноста односно се префрла надлежноста врз Собранието, по предлог на Судскиот совет. Мислам дека тие членови внатре во Судскиот совет сите треба да бидат рамноправни, во однос на тоа. Сега кога би можело да постои некое аполитичко државно тело па тоа да ги разрешува. Не знам дали е најдобро за сите да важи, Собранието да ги разрешува, или пак за сите да важи внатре во Судскиот совет. Не знам тука треба да се размисли, да се види споредбено, како е решено во други држави и да примени праксата од тие држави, бидејќи во некои држави веќе постојат такви тела пред ние да ги конституираме. Треба да се размисли и по тоа прашање.

Сега за сега јас не би имал некои други теми за дискусија. Овде ја прекинувам мојата дискусија, меѓутоа за понатаму ако ми се отворат некои дилеми, ќе се вклучам повторно. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам господине Краљевски.

Има збор пратеникот Стојан Андов.

**Стојан Андов:** Почитуван потпретседателе, почитувани колеги.

Јас ја имам истата онаа забелешка што беше изнесена дека за ваква значајни законски проекти потребно е да имаме повеќе време за подготовка за ваква расправа.

Од доставувањето на овие материјали, три законски проекти, три предлози за донесување со законски проекти внатре, кои се како содржина на Законот, поминаа 8 дена, а ова е многу значајна материја и е потребна консултација и со експерти. Мислам и се надевам дека за втората фаза ќе ја имаме таа можност, по на време ќе

бидат испратени материјалите и ќе можеме потемелно да се подготвеме.

Што се однесува до првата фаза, ние се согласуваме да се донесе овој предлог.

Од содржината на Законот како овде е дадена има доста добри идеи кои се дадени. По нив нема да бидеме во состојба сега да изнесеме, малку ќе ги проанализираме, ќе видиме и образложенијата кои им се дадени, како оваа, судија да не може да биде избран ако наполнил 55 години. Интересни беа, во секој случај и треба добро да ја проучиме.

Ние сме за тоа, бидејќи со донесувањето на амандманите се обезбедува знатно повисока самостојност на судовите и битно се намалува политичкото влијание од партиските листи т.е. од луѓето кои се на партиски листи избрани во Собранието. Мислиме дека тоа треба да биде следено со знатно поголема демократичност и транспарентност во работата на Судскиот совет на Република Македонија, особено при изборот на судиите и кај функцијата претседател на суд. Потребно е тоа за да не дојде до некои нови поврзаности, да кажеме на функционерите во судството, со функционерите во Обвинителството, Полицијата и т.н., поврзаности кои можат да влијаат и на недоволно објективни судски одлуки понатаму.

Исто така ние сметаме дека претседателот на Врховниот суд, бидејќи е член по функција, како и министерот за правда не треба да биде избран и со законот тоа би било оневозможено да биде избран за претседател на Судскиот совет на Република Македонија, затоа што тој за член во овој Совет не минува процедура на доверба од судиите, а не минува на процедура на доверба од Собранието. Министерот за правда кој минува процедура на доверба низ Собранието е оневозможен да биде претседател на Судскиот совет на Република Македонија, а повеќе аргументи зборуваат дека претседателот на Врховниот суд исто така со закон треба да биде спречено да не може да биде претседател на Судскиот совет на Република Македонија.

Кај изборните постапки, во овој момент ние ќе ги проучиме нив повеќе понатаму, ќе консултираме повеќе луѓе, судии и други правници. Меѓутоа, она што ни паѓа во очи е изборот на претседатели на суд. Ние мислиме дека функцијата претседател на суд е од организационен карактер, но таа исто така може да влијае и на односот од позицијата на одредени судии и на судбина на предметите. Затоа мислам дека е добро овде да се внесат уште две одредби. Прво, да се демократизира постапката за кандидирање на претседател на суд и тоа после оние кандидати кои се јавиле на оглас, да постои посебна комисија во Судскиот совет на Република Македонија што ќе му предложи на Судскиот совет да избере еден претседател на судот од двајца кандидати, што ќе ги даде комисијата. Тоа е потребно, прво нашите судови се веќе бројни, имаме доста судии

и од албанската етничка заедница, па може и од таму каде треба да бидат претседатели на судот да има двајца кандидати за да се спречи можноста за некој претходен договор кој ќе ги елиминира можеби некои подобри кандидати. Судскиот совет нека се соочи со можноста да избира од двајца. Инаку не гледам овде како би било кога ќе избираат сите. Може да биде, од сите ќе избира еден, а некој треба да им предложи на нив кој е тој еден. Ако гласаат за цела листа, и ако се јави за претседател на суд да речеме повеќе судии, може да се поделат гласовите и никој да не добие мнозинство.

Мислиме дека е потребно да постои уште една одредба во која ќе се каже дека за претседател на судот никој не може да биде избран, за било кој суд, два пати едно по друго, за да не се изградат така да кажам, некои непринципиелни односи со долгото седење на претседателот на судот, на било кој суд, на едно место, а за да може да биде избран после, ако се да речеме двајца способни луѓе или тројца способни луѓе да водат еден суд и т.н.

Овие општи идеи кои, веројатно, можат многу повеќе да се елаборираат и да се проверат, сега ги изнесуваме како наши првични напомени. Се разбира, уште еднаш ќе го спомнам и ова прашање што го кажа пратеничката Лалчевска дека мора Собранието да изгради појасен однос кон Судскиот совет на некој начин на меѓусебна контрола. Тоа значи дека е потребна една одредба со што овде е уредена судбината на извештајот, годишниот извештај што го дава Судскиот совет на Република Македонија. Се вели дека тој ќе биде усвојуван од Собранието. Треба да се заврши таа процедура, ако е усвоен се разбира дека е добро, но ако се случи еднаш макар во историјата да не биде усвоен, што со тоа. Ќе ги натераме уште еднаш извештај да прават како што нам ни се допаѓа или пак, фактички, тоа е недоверба на оние кои Собранието ги избрало во Судскиот совет на Република Македонија и да повлече нивно повлекување од функциите и кандидирање на нови луѓе таму. Тие можеби е потребна некоја одредба со која што ќе се прецизира во кои случаи Собранието може и да не го усвои извештајот на Судскиот совет на Република Македонија и во секој случај треба да стојат одредбите што ќе ги утврдат и последиците од тој факт. Инаку, ќе бидеме во многу чудна ситуација. Или ќе бидеме доведени во ситуација по секоја цена секогаш мораме да го усвоиме извештајот на Судскиот совет на Република Македонија, или пак ако не го усвоиме, да кажеме секој ќе си ја пее својата песна, Собранието една, а Судскиот совет на Република Македонија друга без било какви последици. Тоа е прашање кое мора да биде разгледано, поради разјаснување на односите меѓу двете власти, судската и законодавната. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Благодарам господине Андов.

Повелете господине Блаже Стојаноски.

**Блаже Стојаноски:** Благодарам господине претседателе, почитувани претставници на Владата, почитувани колеги пратеници.

Прво, она што беше кажано од сите досегашни дискусанти, тоа е брзината со која се ита да помине првата фаза од овој закон. Тоа остава впечаток дека целта на Владата при овие закони кои што се донесуваат врз основа на уставните амандмани, не е да се направи една квалитетна, издржана и навистина содржајна јавна расправа, која што добро почна преку состаноците што се имаа со претставниците на судската власт, претседателите на судовите и тн. Тоа требаше да продолжи и во ова Собрание, со можност на еден поширок простор, ако можам така да се изразам, да имаме за да можеме да ги разгледаме, да ги видиме ставовите и да можеме да дадеме сугестии, кои што ќе значат креирање на финален закон околу кој што ќе нема дискусии при неговата втора фаза. Меѓутоа, факт е дека ова дојде многу набрзина, по итна постапка во Собранието и тоа нормално доведе и до грешки кои што се и од технички карактер, меѓутоа и грешки кои сигурно се однесуваат на брзината односно поради брзината на пишувањето на овој закон.

Првата работа која што сакам да ја кажам е од технички карактер и тоа само ја потврдува мојата забелешка за непотребното брзање по секоја цена да се донесе првата фаза од овој закон, заради фаќање на условот од Деловникот во рок од 60 дена да може да се донесе и втората фаза односно да се исполнат некои услови кои што се предвидени при донесувањето на овие закони.

Затоа, сметам дека е многу поважно и во една фаза да беше, доколку имаше многу поголемо внимание околу содржината на она што се предлага.

Прво, уставниот основ за донесување, тука е наведено дека уставен основ за донесување на овој закон е членот 68 став 1 од Уставот на Република Македонија, меѓутоа, овде вели дека тоа се однесува на Законот за Академија за обука на судии и јавни обвинители. Ова значи дека само се испечатило во компјутерот како што било од тој Закон и ништо не се сменило барем на оваа страница од образложението. Ова доволно зборува за ова што го кажав.

Втората работа, Законот за обука на судии и јавни обвинители, член 8 вели вака, ставот 2, јас само ќе ве потсетам, затоа што уште при донесувањето на тој Закон кога се дискутираше ја искажав таа дилема за таа недоследност во решението, каде што во ставот 2 стои "членови на Управниот одбор по функција се претседателот на Републичкиот судски совет, претседателот на Врховниот суд на Република Македонија, Јавниот обвинител на Република Македонија и министерот за правда". Согласно ова не може, бидејќи имате претседател на РСС, како што стои тука и претседател на Врховен суд на Република Македонија, не може сега во овој закон да предвидите дека претседателот на

Врховниот суд на Република Македонија, може да биде и претседател на Судскиот совет. А ако се направи така, тогаш директно ќе засегнете во овој член 8 од Законот за обука на судии и јавни обвинители и нема да има усогласеност помеѓу овие два закони. Значи, ние со изгласувањето на овој закон, фактички сме го решиле прашањето дали може или не може претседателот на Врховниот суд да биде претседател на Судскиот совет. Вака како што е, не може.

Инаку, навистина, ова претставува едно основно да речам најбитно прашање околу кое што и се фокусираа уставните измени кои што требаше да придонесат за можност да дискутираме за ваков вид на закони, а тоа е пред се, системот на избор, разрешување и дисциплинска одговорност на судиите кој што директно е насочен кон Судскиот совет. Меѓутоа, да почнеме со ред, да почнеме со составот на Советот.

Јас овде го поздравувам јавно решението, претставниците на судиите да бидат избирани непосредно од страна на сите судии во Република Македонија на тајни избори и тоа мислам дека ќе придонесе дефинитивно да се намали, не целосно да се исклучи затоа што факт е дека и кога има ваков вид на избори, има лобирања, има кампањи итн., но во голема мера ќе се исклучи политичката диригираност на изборот на судиите, што би значело оневозможување на обидите или во голем обем оневозможување на обидите да се врши било какво влијание при изборот на судиите преку што предвреме ќе се знае исходот на гласањето. Ова е добар начин што се предлага и навистина сметам дека околу тоа не треба да има дилеми при пишувањето на конечниот текст на овој закон. Членот 8, значи пак се однесува во контекст на она што го кажав и претходно, тоа е дека претседателот на Советот се избира од редот на членовите на Советот со мнозинство гласови од вкупниот број членови со тајно гласање. Тоа е добар начин. Потоа, мандатот трае две години без право на повторен избор и ставот 3 предлагам да се дополни "за претседател на Советот не може да биде избран министерот за правда". И, ако вака остане во законот за обука на судии и јавни обвинители и претседателот на Врховниот суд или пак ако не е така, тогаш треба истовремено со носењето на овој закон да поведете постапка за измена на Законот за обука на судии и јавни обвинители. Вака, не може.

Околу самиот начин на избор, тука би се задржал не околу самата одлука за огласот и тн., туку би се задржал на условите за член на Советот од редот на судиите. Значи, кој може да биде член на Совет согласно она што се предлага, наведено е да не е дисциплински казнуван во последните три години, да има потврдени резултати во вршење на судиската функција со што придонесува за подигање на угледот и довербата на судиите и судството. Јас не гледам зошто било какви ограничувања би се давале од овој поглед, затоа што сите судии кои во

моментот на распишувањето на огласот се судии. Дали бил дисциплински казнуван или не бил дисциплински казнуван или дали имал потврдени или непотврдени резултати, кој е тој што ќе ги утврдува тие потврдени или непотврдени резултати. Значи, ако се сака да се оствари една целосна демократичност, ако можам така да кажам, на изборот на судиите, тогаш не треба да има никакво ограничување дали еден судија може или не може да се кандидира. Ако еден судија добие доверба од мнозинството судии во Република Македонија, не ја гледам која е причината вие затоа што сте го казниле за некој банален прекршок или затоа што некој одлучил дека не биле потврдени резултатите, а не знам и како би се утврдиле, што се тоа потврдени резултати. Резултатите се факти кои што произлегуваат од конкретните предмети. Дали некој повторно ќе ги анализира сите решени предмети или ќе прави ревизија на работењето на сите судии, па врз основа на таа ревизија ќе види кои судии се потврдени, а кои немаат потврдени резултати.

Значи, предлагам и ова е нормално што го предлагам, затоа што на овој начин не се доведуваат сите судии во иста позиција при изборот за член на Судскиот совет. Да се бришат овие одредби и да нема никакви услови кои што е значат ограничување на ова право, освен се разбира оние кои што претставуваат, што значи мора да биде судија во моментот на огласувањето.

Околу кандидатурата, се наведува дека кон пријавата кандидатите, кон писмената кандидатура, кандидатите доставуваат податоци за професионалниот и стручен развој и алинеја 2 вели "податоци за потврдени резултати во работењето за последните три години издадени од претседателот на судот". Јас не знам ова како да го разберам. Значи, претседателот на судот може да издаде и непотврдени резултати. Претседателот на судот дава извештај, кој што е дел од извештајот за работењето на секој судија во тој суд и врз основа на тоа кажува колку предмети решил, колку по жалба се вратени и тн. Значи, тие податоци може да ги даде и претседателот на судот. Не гледам кои се тие потврдени резултати во работењето за последните три години. Нема потврдени резултати за работењето, туку имате факти, бројки, статистики и она што сигурно ќе биде важно за Судскиот совет, но тоа при одлучувањето за гласањето, при определбата, одлуката која што треба да ја донесе секој член на Судскиот совет при гласањето на одреден судија, треба да се води сметка дали тој понатаму бил казнуван или не бил казнуван и тн., за да може во однос на тоа прашање да се отвори една дебата која што ќе значи утврдување на професионалноста, стручноста и тн., што е наведено во податоците за професионалниот и стручниот развој, кој што има обврска да ги достави кандидатот.

Кандидатска листа, има комисија за подготвување на кандидатски листи, се состои од пет члена и таа изготвува кандидатска листа и ја доставува до Советот. Кандидатската листа се подготвува како општа листа и листа на кандидати на припадниците на сите заедници кои не се мнозинство во Република Македонија. Значи, имаме двојно гласање. Тоа што значи? Тоа значи при кандидирањето на секој кандидат во огласот, секој оној кој што треба да доставува кон пријавата податоци, да напишете дека треба да достави податоци за етничка припадност. Инаку, од каде вие ќе знаете во која листа да го ставите, дали да го ставите и во издвоената листа. Во општата секако ќе биде, затоа што во неа се сите, меѓутоа, во издвоената листа на кој начин ќе утврдите. Дали потоа ќе ги анкетирате сите оние кои што конкурирале за сите судии, кои конкурирале за член на Судскиот совет, кој на која етничка припадност е и врз основа на тоа понатаму да се дефинираат листите. Значи, ако веќе одите на овој принцип, тогаш направете во кандидатурата еден од податоците кој што треба да стои и етничката припадност на кандидатот, затоа што факт е дека овој пристап кој што се појавува тука, веќе и судската власт ја ставивме во една рамковна димензија. За тоа ќе образложам малку подоцна, затоа што има и начин на гласање во Судскиот совет кој што е препишан од Уставот на Република Македонија при гласањето во Собранието, кој што се однесува на гласањето на Собранието.

Во член 15, Комисијата за избор, Советот од својот состав формира комисија за спроведување на избори на членови на Советот од редот на судиите, во понатамошен текст Комисија за избор. Јас сум правник, меѓутоа математика малку ми одеше, па можев да направам една основна математика и се надевам дека и оној кој што го пишувал овој закон ќе се потруди да ја разбере, затоа што вака како што е напишано не е можно да се спроведе. Што сакам да кажам? Велите дека Комисијата за избор се состои од претседател, заменик претседател, четири члена и нивни заменици. Тоа значи еден претседател, заменик претседател двајца, четири члена, шестмина и шест заменици односно и пет заменици, затоа што еден има заменик претседател, тоа се 11 лица. Ако е така, нека бидат 9 и 10, не е битно, кажете ми како ќе бидат од редот на судиите кога се 8 судии. Затоа што ако се избрани 8 на непосредни избори, вие го ставате и претседателот на Врховниот суд веројатно тука, министерот за правда веројатно нема да се согласи да учествува во работата на оваа комисија, напишете ги членовите кои се, сите членови освен министерот за правда и напишете претседателот на Судскиот совет и евентуално претседателот на Врховниот суд и на тој начин вие имате во целост комисијата, само Советот нека одреди кои ќе бидат заменици, а кои ќе бидат членови на таа комисија. Мислам дека овде треба да посветите многу поголемо внимание при конципирањето на овој член.

Начин на спроведување на избори од редот на судиите, Собранието и на предлог на претседателот на Република Македонија. Јас не знам каков е овој начин на спроведување на избори на предлог на претседателот на Република Македонија. Имате избор кој што го вршат Собранието, имате избор кој што го вршат судиите во постапка и процедурата која што е дефинирана во законот. Кој е тој избор на предлог на претседателот, што тука стои како наслов. Таков избор не постои. Можете да наведете избор од страна на Собранието и начините на предлагање на кандидати, како посебен дел кој што зависи од тоа дали ќе ги предлага Комисијата за избор и именување на Собранието на Република Македонија, кои претставуваат избор на надлежност на Собранието или оние кои што треба да ги предлага претседателот на Република Македонија, а да ги избира Собранието на Република Македонија. Во овој дел велите дека изборите за членови на Советот од редот на судиите се спроведуваат во ист ден, што е добро и така треба да биде. Судиите гласаат и за двете листи и тоа е добро решение затоа што факт е дека ако веќе сте прифатиле да има две листи, тогаш довербата треба да биде од страна на сите судии. Меѓутоа, овде има една нејаснотија која што веројатно ја имате пропуштено, а се однесува на еден од ставовите од овој член кој што вели "ако двајца кандидати добиле еднаков број на гласови од една изборна листа, за нив изборите се повторуваат во рок од седум дена од денот на гласањето". Овде го поставувам прашањето што, бидејќи сите судии гласаа, што ако на посебната листа, значи етничката листа, ако можам така да ја наречам, кандидатите добијат несразмерно помал број на гласови од, на пример, шестиот кандидат на општата листа. Што тоа значи? Дали тоа значи дека само заради етничката припадност се делегитимира изборот на општата листа. Не знам дали ме разбирате. Навистина, се работи за прашањето на легитимитет на избраниот член. Не може легитимитетот да произлегува само од етничката припадност, туку мора да произлегува и од довербата што треба да ја искажат преку тајното гласање на сите судии во Република Македонија. Тука треба да се размисли кој е начинот да не се доведеме во една ситуација да се пријават само оние судии кои мора да се пријават, не кои мора, туку оние што ќе треба да се пријават, а оние другите да не се пријавуваат и да има една посебна листа која ќе биде претходно дефинирана и за која ќе мора да гласаат судиите затоа што нема да имаат друга можност. Имам повеќе можности, зборувам да се избегнат можностите за злоупотреба на изборот на членови на судскиот совет што претставува многу значајна работа, оти тука ако се наруши изборот, ако може да се направи било каква верзија или варијанта која ќе биде под влијание на едни или други структури, политички групации, бизниси или не знам какви, тогаш навистина ќе

имаме голем проблем со судството и поголем од овој што го имаме сега. Верувајте ми, ова што се прави сега претставува создавање на центар на моќ во судската власт кој ќе биде во голема мера самостоен, независен од други државни органи затоа што после овој избор од страна на судиите преку тајно гласање нема да има институција која ќе може да направи некои измени или на така лесен начин да се направат некои реформи во конципирањето на тој орган.

Сега е моментот кога треба да внимаваме на сите овие можности.

Она што сакам да го искажам е дека ако двајца кандидати добиле еднаков број гласови од една изборна листа за нив изборите се повторуваат во рок од 7 дена од денот на гласањето. Навистина, ако добиле двајца кандидати, тука можат и повеќе кандидати да добијат ист број на гласови, треба да стои повеќе кандидати би сугерирал од формална страна, меѓутоа, прашањето е дали ако се двајца или ако се тројца, колку се тие кандидати и дали не е попрактично по пат на ждрепка да се направи тој избор отколку да се повторуваат изборите само за двајца и на тој начин уште еднаш дополнително да се политизира состојбата во сите судови. Факт е дека кога има избори, тие избори во голема мера ќе личат на изборите кои се вршат на ниво на државата за избор на различни нивоа на власт.

Мојот предлог е доколку има таква ситуација да имаат легитимитет, добиен е, начинот на управување да се определи и на тој начин да се заврши во еден круг, ако може така да се каже, гласањето за избор на членови на судски совет од редот на судиите.

Членот 19 кој сметам дека е целосно неприменлив. Зошто? Вели вака:

На иста седница на Собранието на Република Македонија се врши изборот на членови на советот што ги избира Собранието по Предлог на Собранието на Република Македонија и по Предлог на Претседателот на Република Македонија.

Прво, не е конципирано како што треба.

Втора работа, јас би го поставил ова прашање:

Што доколку Претседателот на Република Македонија не дава предлог. Не дава. Имаше таков случај или дава предлог кој не одговара на мнозинството во Собранието, го одбива, ако не се врши истовремено избор на истата седница, како што велите. Дали тоа значи дека вие го условувате Собранието да мора да го прифати предлогот од Претседателот на државата и доколку не го прифати тој предлог нема да може да ги избере ни оние кои треба да дојдат по предлог на Комисијата за прашањата на изборите и именувањата. Така треба да стои, а не по предлог на Собранието, Комисијата е надлежен орган. Ме разбирате?

Значи, вака како што е наведено тука вие го блокирате изборот. Блокиран е изборот на

членови на судскиот совет од редот кои ги избира Собранието на Република Македонија.

Тука би сугерирал да се направи на начин како што беше и до сега. Собранието си одбира, си предлага, избира и Претседателот предлага, а Собранието избира. Нема тука да се врзува со рокови, вие добро сте го напишале тоа дека советот може да функционира кога има избрано мнозинство од вкупниот број членови.

Добро е да има 2/3 мнозинство затоа што на тој начин би се притиснало и Собранието и Претседателот на државата индиректно за побрзо да мора да ги изберат тие лица, а не да оставаат простор за калкулации околу нивниот избор. Тоа е како една идеја која можете да ја спроведете во пракса во втората фаза.

По однос на свечената изјава, членовите по функција даваат свечена изјава, тука министерот за правда ќе даде по втор пат, претседателот на Врховниот суд ќе даде по трет пат свечена изјава, навистина на овој начин се девалвира самата суштина на свечената изјава. А, како што имаат функции по различни други органи навистина не знам до каде ќе стигнеме со бројката за давање на свечени изјави.

Во членот 22 - конституирање на советот велите дека конститутивната седница се одржува во рок од 15 дена по изборот на мнозинството членови на советот, тоа е овој дел за кој зборував претходно, меѓутоа, немате решено едно друго прашање.

Велите конститутивната седница ја свикува претседателот на претходниот судски совет. Да, се согласувам, но што ако не ја свика. Немате решение. Во законот тоа можете да го видите, во Законот за локална самоуправа имате во однос на конституирањето на советот на општините, има решение, најстариот во рок од 30 дена, доколку во овој рок од 15 дена не се свика, најстариот член од новиот судски совет ја свикува седницата, се конституира советот и почнува да функционира. Тоа да не се испушти.

Точката 3 од членот 22 изгледла во целиот мандат десетина пати сигурно имам зборувано за оваа работа, е сведувањето на функцијата на ниво на работен однос. Велите со исполнување на условите за старосна пензија, согласно законот. Согласно кој закон? Согласно Законот за работни односи? Или согласно Законот дека на судијата му престанува мандатот, согласно Уставот е тоа, на судијата му престанува мандатот доколку исполни услови за старосна пензија. Меѓутоа, овие не се судии. Овие со изборот во судскиот совет се членови на судскиот совет. Што со министерот за правда? Дали министерот за правда кога ќе оствари услови за старосна пензија не може повеќе да биде министер за правда и ќе му престане мандатот согласно точка 3 од членот 22.

Втора работа, ова е истиот начин, веројатно ви е препишан од постојниот закон за измените на Законот за Републички судски совет кога уставната категорија член на Републички судски

совет тогаш беше и судија на Уставен суд каде е дефинирана нивната позиција како функционери избрани и именувани лица, ако може така да се каже, тоа се и членовите на советот. Вие не можете на избраните и именуваните лица да им ограничувате, тогаш и овде во Собранието има доста пратеници кои можете на овој начин со закон, иако немате уставен основ, да ги прогласите за пензионери. Значи, ова е неуставно.

По однос на тие работи, вели во случајот од став 1 точка 2 од овој член мандатот престанува кога советот односно Собранието на Република Македонија на седница ќе ја усвои оставката, не знам што значи ова. Можеби мислиме исто дека Собранието за оние кои ги избира Собранието, а советот за оние кои се избрани на непосредно и тајно гласање, меѓутоа, овде не пишува. Јас ве разбираам што сакате да кажете, меѓутоа во законот треба точно да напишето како треба тоа да се одвива. Значи, оставката, доколку некој поднесе оставка и разрешување затоа што тоа е врзано едно со друго, треба точно и децидно да биде наведено во кои случаи за кои членови или за сите членови, јас не гледам причина зошто за сите членови на судскиот совет со 2/3 мнозинство да не може да биде усвоена оставката на било кој член од советот. Ние не можеме да ги делиме членовите на советот по начинот на избор. Тие се членови на советот кои се избрани или ќе бидат избрани согласно овој закон и така треба да бидат третирани подеднакво, така пишувате во законот дека сите се еднакви. Не е министерот за правда таму министер за правда или претседателот на Врховен суд врховен судија. Тие се сите членови на ова тело.

Тоа е она што сакам да го кажам по однос на ова прашање.

Во членот 25, ова е многу важно прашање затоа не сакам да го прескокнам, велите дека седниците на советот се јавни. Јас го почитувам и го поддржувам затоа што уште да бидат јавни, тогаш не знам на што ќе се сведе работењето на овој совет затоа што факт е дека има огромна моќ која е сконцентрирана во него и доколку не бидат јавни тие седници навистина се остава голем простор за шпекулации и за создавање на различни фази околу неговиот начин на работа и околу неговата неутралност во носењето на одлуките.

Затоа ставот 2 јас не можам да го прифатам вака како што е наведен иако сум свесен дека мора да постојат некои случаи каде не може тоа јавно да биде заради тангирањето на прашања кои се многу чувствителни. Затоа сметам дека ставот 2 каде велите дека јавноста може да биде исклучена со одлука на советот, тоа може да биде во секој случај, а на советот секогаш му одговара јасноста да биде исклучена. Точно и прецизно да биде наведено во кои услови може да се случи тоа, за да не се остави вака широк простор на злоупотреба. Фактички на овој начин се дерогира јавноста во работењето на советот.

Ако може за секаква работа да се исклучи јавноста, тогаш не е веќе јавна работата.

Во членот 33 - воведување на Бадентеровото или двојното гласање во судскиот совет значи во судството го воведуваме уште еднаш она уставно начело кое се однесуваше на употребата на јазикот кој се однесуваше на образованието, културата, сега го внесуваме во судството.

Е, сега овде не знам која е причината за ваквото двојно гласање во судскиот совет ако по принципот на компетентност, стручност, ако принципот на непосредно избирање на членовите на судскиот совет е и довербата која треба тие членови на судскиот совет да ја имаат добиено од страна на колегите судии и ако веќе имаме претставници кои и по Уставот и по уставните амандмани кои претставуваат повеќе од 1/3 од членовите на судскиот совет а се припадници на етничките заедници кои претставуваат мнозинство над 20% итн, да не го цитирам до крај тоа решение во Уставот, ако веќе имаме присуство, јас не гледам која е причината за блокада на изборот на судиите и зошто на различен начин имате избор во одредени подрачја на Република Македонија. Што се признава со ова? Дали судската власт не е единствена и не е подеднаква на целото подрачје на Република Македонија? Имате различни начини на избор на претседатели на судови. За да ви биде јасно што зборувам само ќе го прочитам овој член.

Велите: кога советот избира судија во суд кој се наоѓа на подрачје каде 20% од граѓаните зборуваат друг јазик различен од македонскиот одлучува со мнозинство гласови од присутните членови при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови кои не се мнозинство во Република Македонија. Ова е тоа што го кажувам. Не можете изборот на судија од страна на судскиот совет да го врзете со тоа дали од 6, 7, 8, не знам колку ќе бидат зависно од составот, дали министерот за правда е припадник на етничката заедница или не е или претседателот на Врховниот суд или предлозите, доколку дојдат од страна на Претседателот на државата или од Собранието, значи можеме да имаме од 15, сигурно имаме над 30% членови на судскиот совет кои се припадници на помалите етнички заедници. Ако е веќе нивното присуство толкаво, јас не гледам сега двајца или тројца членови на советот да го блокираат изборот во судовите кои се наоѓаат на подрачје каде 20% од граѓаните зборуваат друг јазик различен од македонскиот.

Втора работа, кое е тоа подрачје? Зборувате за општината каде е седиштето на судот или зборувате за месната надлежност на судот, или зборувате за апелационите судови. За што станува збор навистина не знам. Обидот што се прави со овој член 33, јас сметам дека тука има голема улога влијанието на ДУИ во овој дел, а тоа е да има некаква гаранција дека изборот во определено подрачје нема да биде етнички неподобен, ако веќе се одбира од страна на

судскиот совет легитимна власт или легитимно тело, тогаш не гледам буквално никаква причина за двојно гласање или одредени членови на судскиот совет да имаат право на двојно гласање. Во уставните амандмани ова не ви е наведено. Немате уставен основ за ова. Таму пишува дека треба да се води сметка за соодветна и правична застапеност. Вие не можете да го ограничувате изборот во одреден суд ако тројца членови на судскиот совет не сакаат да го извршат изборот, а 11 или 12 членови сакаат или оценуваат дека тоа лице треба да биде избрано за судија. Целосно се блокира работата на судскиот совет во однос на оние судови кои се наоѓаат на подрачје, како што тука велите, иако не можам да разберам за какво подрачје станува збор.

Тоа е во однос на членот 34 се однесува истото, значи велите вака: само заради јавноста ова морам да го прочитам:

Кога советот избира претседател на суд кој се наоѓа на подрачје каде 20% од граѓаните зборуваат друг јазик различен од македонскиот одлучува со мнозинство гласови од присутните членови при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови кои не се мнозинство во Република Македонија.

Значи, судовите кои се наоѓаат на подрачјата каде 20% од граѓаните зборуваат друг јазик се различни од судовите кои не се наоѓаат на подрачјата каде 20% од граѓаните зборуваат друг јазик различен од македонскиот. Ова дефинитивно значи распад или почеток на распад или црв кој однатре ќе го разјадува судскиот систем кој треба да биде единствен и таков е по Уставот, само да ве потсетам.

Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Господине Јашари имате реплика?

Повелете три минути.

**Аднан Јашари:** Благодарам господине претседателе.

Знам дека почитуваниот колега Блаже Стојаноски е правник, пред извесно време во ова Собрание донесовме уставни амандмани преку кои создадовме правен простор за да ги донесеме овие два закони.

Во членот 33 во насловот меѓу другото пишува вака: правична и соодветна застапеност во изборот на судии. Колегата Стојаноски сигурно знае дека уставна норма во оваа насока е правичната и соодветната застапеност на другите не македонски заедници. Во оваа насока начелото кое е внесено во членот 33 е само механизам за остварување на ова начело и ништо друго.

Почитуван колега треба да знаете дека во Уставот не се говори за начинот на избор, туку за правична и соодветна застапеност. Ова начело, ќе повторам, е механизам за остварување на ова начело. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Повелете една минута господине Стојаноски.

**Блаже Стојаноски:** Ако е така тогаш јас како македонец барам да има механизам кој во овој закон ќе биде внесен и кој ќе гарантира дека во судот во Гостивар и во судот во Тетово ќе можат да бидат избрани македонци онолку колку има нивна застапеност во структурата на населението кое живее на тоа подрачје, ако веќе зборуваме за гаранции. Вака како што е напишано тука македонците немаат гаранции дека било кој македонец ќе може да стане судија во овие судови.

**Љупчо Јордановски:** Тешка математика и погрешна понекогаш.

Повелете господине Стојаноски.

**Нелко Стојаноски:** Благодарам, за разлика од мојот колега презимењат ќе бидам многу пократок како прилог кон содржината на законот за судскиот совет на Република Македонија моите колеги искажаа доста корисни предлози и забелешки, јас мислам еден добар дел од нив ќе биде неопходно да се вградат во конечниот текст пред да се предложи овде во Собранието. Јас не би ги повторувам поголемиот дел од нив. Ќе изнесам нешто што мислам дека не беше спомнато, или беше, но ќе го акцентирам.

Прво, повеќе членови треба да се допрецизираат. Еден пример, во членот 3 да речеме се забранува политичко организирање и дејствување во Советот. Меѓутоа, вака како што е кажано тоа значи дека во Советот не може да има ограноци, или на друг начин организации на политички партии, а не судиите, односно членовите на Судскиот совет да не членуваат во политички партии. Значи, тие не ќе можат да бидат активисти и активно вклучени во политичките партии. Во таа смисла сметам дека ќе треба овој член да се допрецизира, по моја оценка.

Друго, со член 8 став 1 алинеа 4 од Уставот на Република Македонија е определено дека една од темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија е поделбата на државната власт на законодавна, извршна и судска. Тоа значи, или целта на таквото делење е едни лица да ги утврдуваат правилата на однесување во општествениот живот, други лица да ги спроведуваат во практика таквите правила, а трети лица да ги решаваат конфликтите настанати во практиката применувајќи ги пропишаните правила. Со тоа се обезбедува да доминираат објективни правни правила во конкретна конфликтна ситуација што се именува како владеење на правото и регулирано со членот 8 став 1 алинеа 3 од Уставот, а тоа пак овозможува остварување на основите слободи и права, исто така член 8 став 1 алинеа 1 од Уставот, односно правна заштита на сопственоста член 8 став 1 алинеа 6 од Уставот.

Второ, заради остварување на таа темелна вредност Уставот на Република Македонија ги определува основата и рамките на судската

власт. Во таа смисла Уставот определува покрај другото дека судовите се самостојни и независни органи во вршењето на судската власт амандманот 25 точка 1 став 1 и 2. Потоа, дека на судиите може да им престане судиската функција само во уставно утврдени случаи амандманот 26 точка 1 став 1 и 2, дека Судскиот совет на Република Македонија е самостоен и независен орган на судството кој ја обезбедува самостојноста и независноста на судската власт преку вршење на работи определени со Уставот и со Закон, тоа се амандманите 28 точка 1 став 1 и амандманот 29 точка 1 став 1,2 и 3.

Во склоп на судската власт Уставот ги уредил следните прашања во врска со Судскиот совет на Република Македонија, положбата во уставниот поредок на Република Македонија, орган на судството кој е самостоен и независен и кој постои заради обезбедување на самостојноста и независноста на судската власт, тоа е амандманот 28 точка 1 став 1 реченицата прва и втора. Составот како што е познато 15 члена од кои 8 члена избрани од судиите и од нивните редови, 3 члена избрани од Собранието на предлог на неговата Комисија и два члена избрани од Собранието на предлог на претседателот на Република Македонија, претседателот на Врховниот суд на Република Македонија по функција и министерот за правда по функција. Освен тоа Уставот определува обврска на предлагачите и избирачите да водат сметка и за малцинствата при што во 15-от член петнаесетчлениот Совет мора да има најмалку 4 члена припадници на етничките заедници и тоа 3 члена од редот на судиите и 1 член предлог од шефот на државата, амандман 28 точка 1 став 1,2,3,4,5 и 6. Потоа, регулиран е начинот на избор на членовите на Советот 8 да бидат судии и да се избираат од редовите на судиите, 5 члена да избира Собранието со два различни предлагачи и 2 члена по автоматизам. Условите за избор на петте членови на Советот што ги избира Собранието, научници, доктори на правни науки, практичари, адвокати, правници кои се истакнуваат итн. Регулиран е временскиот период за кој членовите можат да ги вршат работите во Советот, тоа се 6 години со можност за уште еден реизбор, односно уште 6 години. Натаму, неспоивост на функцијата член на Советот со други дејности и активности, таа функција е неспоива со членување во политички партии, во вршење на други јавни функции и со професии утврдени со закон, уреден е делокругот на Судскиот совет, избори и разрешување на судии, претседатели на судови, судии поротници, следење и оценување на нивната работа и дисциплина и други работи определени со закон, тоа се во овие амандмани, да не ги цитирам. Одговорност на Советот должен е да поднесува извештај за работата и за тоа се дискутираше доста што ако неговиот извештај Собранието не го усвои, а чија форма и содржина, начин на усвојување ќе бидат уредени со закон.



Од ова што го кажав од изнесеното, уставно уредена материја за Судскиот совет на Република Македонија не може да биде содржана во Законот за Судскиот совет на Република Македонија дури ни ако автентично се пренесе уставниот текст, бидејќи уставотворецот или нашето уставотворно Собрание се разликува од законодавецот, од законодавното Собрание и Уставот не дозволува таа материја со закон да се уредува, спречувајќи поинакво влијание на законодавната над судската власт од уставно утврденото. Понатаму, во врска со Судскиот совет на Република Македонија Уставот изричито определил да може со Закон, значи законодавното Собрание да ги уреди условите и постапката за избор на член на Советот, како и основите и постапката за престанок или разрешување на член на Советот. Другите работи што ќе ги врши Советот покрај оние уставно утврдените, професиите кои се неспоиви со функцијата член на советот, формата, содржината и начинот на усвојување на годишниот извештај за работа на Советот од страна на Собранието итн. Значи, Собранието има уставна обврска со закон, значи во постапка за закон да ја уреди наведената материја во врска со Судскиот совет на Република Македонија. Понатаму други прашања во врска со Судскиот совет кои не се уставно уредени, ниту е определено да се уредат со закон, треба да се уредат во насока на афирмирање на темелната вредност поделба на власта на законодавна, извршна и судска. На пример, условите и организацијата на стручната служба на Советот да ги уреди самиот Совет, односно законодавецот не треба ништо да уредува околу тоа. Во таа смисла значи, јас ќе завршам со овие укажувања. Сметам дека веќе треба да ги привршуваме расправите за Судскиот совет.

**Љупчо Јордановски:** Има збор госпоѓа Лилјана Поповска.

**Лилјана Поповска:** Благодарам господине претседателе, почитуван заменик министре, претставници на Владата, почитувани колеги пратеници. Најпрвин сакам да го поздравам донесувањето на овој Закон за Судски совет, затоа што генерално земено тој ни е потребен. И мислам дека ќе одиме еден чекор понапред генерално земено кон она што значи создавање независно судство. Ако нешто ми пречело во текот на овој пратенички мандат, особено во ова Собрание тоа било токму тоа што не требало да одлучуваме за избор на судии и престанување на мандат на судии. Практично сме решавале за животите и професионалната кариера на луѓе што не сме ги познавале и за кои што не сме можеле стручно да оцениме, дали тоа го заслужуваат, или не. Сеуште и според овој Закон има дел во кој што Собранието ќе одлучува, меѓутоа веќе улогата на Собранието е многу помала и изборот на судиите ќе премине во рацете на луѓето од нивната фела. Мислам дека е тоа многу добро и тој процес апсолутно го поздравуваме.

Ако ми дозволите би одела во анализа на членови со забелешки кои што ги имам во однос на одредени членови. Прво, во членот 6 предвидено е и министерот за правда да биде член на Судскиот совет. Сметам дека тоа решение излегува надвор од рамката на заложбите за формирање независна судска власт, затоа што министерот за правда по дефиниција ќе биде политичко лице независно дали е член на партија или подржан од политичка партија. Така што ова решение мислам дека отскокнува од целата шема за независно судство. Понатаму во членовите 11 и 12 се спомнати критериумите според кои што се избираат членови на Судскиот совет и се врши нивно кандидирање. Притоа ми пречи тоа што во критериумите се спомнуваат само 3 години стаж. Имено во членот 11 се спомнува да не е дисциплински казнуван последните три години, не баре може да му се прости и може да биде добра препорака ако е дисциплински казнуван во последните 4 години. Мислам дека тоа нема логика. Во членот 12 се предвидува да се оценува работењето само во последните 3 години. Исто така не можам тоа да го прифатам, може во последните 3 години да бил перфектен, меѓутоа мислам дека треба да се гледа еден поширок пресек за да се процени компетентоста на човек кој што се избира на висока позиција. Значи, тоа ограничување само на 3 години во сивито ми пречи, мислам дека треба да се најде посоодветна формулација, посебно што се однесува за дисциплинско казнување, не знам дали воопшто би можело да се предвиди и да се прифати некој што воопшто е дисциплински казнуван да биде носител на висока позиција. Понатаму, имам забелешка на членот 20 каде што се предвидува дека свечената изјава се потпишува и на јазикот на заедницата која што говори јазик различен од македонскиот. Мислам дека е ова надвор од нашиот Устав, кој што произлезе од Рамковниот договор, затоа што само да се потсетиме, употребата на јазиците беше дефинирана во Рамковниот договор при обраќањето да може припадникот кој што е член на заедницата повеќе од 20% во Македонија да може да се обраќа на својот јазик во Парламентот и во органите и телата во локалната самоуправа каде што има припадници на таа заедница што е над 20% на ниво на држава. Значи, на овој начин, на една мала, или не толку мала врата се внесува, се официјализира некоја двојазичност во Македонија која што е надвор од уставните рамки. Понатаму, имам забелешки на членовите 33, 34 и 36 каде што се регулира изборот на судија, локален судија за одредено подрачје, судија за Врховен суд и поротник од подрачја каде што мнозинството е население кое што зборува друг јазик и е над 20% на државно ниво и притоа се поставува еден необичен услов дека токму тоа мнозинство е она кое што одлучува за изборот на овие лица, значи за локален судија, судија во Врховен суд и поротник. Мислам дека овде е направена една техничка и логичка и правна грешка, затоа што по мое скромно

мислење, мислам дека би требало да биде обратно. Значи, ако имаме подрачја како што овде е спомнато, веројатно се мисли на локална самоуправа, тоа треба да се прецизира. Ако имаме локална самоуправа или регион од кој што треба да се избере соодветен судија или поротник каде што имаме мешан состав, во тој случај треба да важи Бадинтеровото мнозинство на локално ниво. Значи, токму обратно. Затоа што ако тоа не се обезбеди практично ќе се случи една состојба кога субмалцинствата во одредени региони што се на национално ниво ќе бидат дискриминирани. Тие никогаш нема да можат да добијат нивен претставник да биде избран било за судија на локален суд, било за судија на Врховен суд, било за поротник. Тоа е барем она што јас го разбираам. Доколку погрешно го читам, или го разбираам, јас би молела за објаснување, затоа што ова е суштинско прашање. Значи, Бадинтерово мнозинство апсолутно да, но тоа е утврдено во Уставот. Според Рамковниот договор и Бадинтеровото мнозинство треба да обезбеди да нема дискриминација и надгласување на мнозинството над малцинството. Затоа значи тоа Бадинтерово правило се применува при гласање во Парламентот за одредени прашања, меѓутоа исто така и за прашања при гласање на локално ниво. Значи, тогаш се третира правото на субмалцинството да не биде тоа дискриминирано и загрошено. Така што јас молам да се обрне внимание, добро е што ова е прва фаза и мислам дека ова е суштинско прашање, бидејќи инаку комплетно ќе се измести целиот систем. Значи, генерално земено поддршка за Законот. Тој генерално земено во генералните рамки е потребен, добредојден и верувам дека сите нејаснотии, или грешки имаме време да ги исправиме.

**Љупчо Јордановски:** Има збор господинот Илјаз Халими.

**Илјаз Халими:** Ви благодарам господине претседател, почитувани колеги пратеници, расправаме за една значајна точка од дневниот ред што е во однос на Предлогот за донесување на Закон за Судски совет на Република Македонија. Тоа е еден од 4-те закони кои што припаѓаат на пакетот закони кои што се во однос на реформите кои што треба да се направат во судскиот систем. Природно во овој правец се работело од страна на надлежните, компетентните лица во рамките на Министерството за правда и тие се обиделе да понудат решенија кои навистина ќе овозможат видна реформа во овој сегмент на судството. Земено се во предвид и сугестиите на меѓународната заедница за да се оди до таму судството да се ослободи од политичките влијанија и од другите влијанија, како и да се овозможи поголема стручност, професионалност во однос на минатото, нешто што сигурно е предвидено да се одрази позитивно и во ажурирањето на предметите и нивното успешно решавање. Тоа што е новина е во однос на бројот на членовите на Републичкиот судски

совет, сега веќе се предвидува да има 15 члена од кои што 8 се избираат од самите судии, додека 3 ги избира Парламентот, 2 исто така Парламентот, меѓутоа на предлог на претседателот на државата и според функцијата член на овој Совет ќе биде и министрот за правда и претседателот на Врховниот суд. Начинот како ќе се изберат овие 8 члена на Републичкиот судски совет за мене не е префериран начин од причина што со ова не значи дека може да се избегне партизацијата, или политизацијата на овој судски орган, а сигурно се размислувало во оваа насока и вака се одлучило. И ова резултира од амандманите кои пред некое време беа усвоени со кои се направија уставните измени. Некој ќе рече дека ова е веќе завршена работа и не може да се влијае на ова и дека вие како претставници на Демократската партија на Албанците не сте биле присутни и не сте биле во можност да дискутирате и да го дадете вашиот придонес. Меѓутоа, ние и за ова сме се изјасниле на разни начини и форми преку прес конференции и сме дале до знаење дека ова не е најприфатливото и најпреферираното решение од причина што ова не значи дека може да имаме во оваа прилика, значи ќе имаме Републички судски совет кој би бил департизиран или деполитизиран, од причина што овие судии кои денес ги имаме, тие се избрани токму од овој Парламент и тоа на предлог на мнозинството, парламентарното мнозинство, додека парламентарното мнозинство ја има и власта во рацете. Што значи, на некој начин тие биле избраниците на власта и како такви се под влијание, понатамошно влијание на актуелната власт, или на поранешната власт, доколку останал некој судија кој бил избран во минатиот состав.

Сепак, требало да се размислува во насока да се понуди друго решение, навистина да имаме Судски совет кој би бил исчистен без политички влијанија и навистина деполитизиран и департизиран.

Јас не сум попаметен во оваа насока, за да дадам некој предлог, меѓутоа мислам, доколку би се одело на варијантата да Парламентот ги избере и овие осум членови на Советот а не судиите и тоа со некоја формулација каде што задолжително се зема предвид и мислењето на опозицијата, значи да не може да се изберат членови на Судски совет и без опозицијата, на овој начин сигурно ќе дојдеме до најприфатливите решенија, што се однесува до членовите на Судски совет, што би биле помалку политизирани од причина што и мнозинството, парламентарното мнозинство, меѓутоа и опозицијата би внимавале да изберат лица, луѓе кои не припаѓаат на тие политички партии и кои се надвор од нивното политичко влијание, за да може на овој начин да бидат прифатливи за двете страни. Меѓутоа, ова не е земено предвид и нормално, се одело на оваа варијанта, како што е понудена. Меѓутоа, треба да ни биде јасно дека тука не се говори за деполитизација или за

департизација на Судски совет. И понатаму ќе го имаме тоа присутно во овој орган.

Доколку одиме по ред, да ги анализираме и другите членови, ми падна во очи, ми остави впечаток дискусијата на колешката Лилјана Поповска која имаше забелешка на членот 20, во однос на свечената изјава што треба да ја дадат членовите на Судски совет. Таа формулација не е во ред, од причина што изјавата ја даваат на македонски јазик. А, текстот го потпишуваат кој ќе биде и на албански јазик. Фактички, таа формулација би требало да биде дека членовите на Судскиот совет имаат право на еден од двата службени јазици во Република Македонија да ја дадат својата свечена изјава и сами да се определат на кој јазик, потпирајќи се на амандманот V од Уставот на Република Македонија, алинеја 2 каде што се вели дека друг службен јазик во Република Македонија е и оној јазик што го говорат над 20% од населението, се разбира во Републикава. Овој услов го исполнуваат само Македонците и Албанците, така што членовите на Судски совет самите треба да се определат на кој јазик ќе ја дадат свечената изјава. Ова би било формулацијата и јас барам од претставниците на Министерството за правда да се интервенира и да се направи ваква формулација каква што ја предлагам јас.

Друго, членот 8, каде што се говори за избор на претседател на Судски совет, добра е формулацијата ова да се направи со тајно гласање. Тоа е во ред. Исто така е добро и тоа што при избор на претседател на Судски совет не се предлага да се избере министерот за правда, како член по функција во овој Судски совет, меѓутоа се остава можност за претседател на Судскиот совет да се избере и претседателот на Врховниот суд.

Се придржувам кон забелешките на претходните говорници во однос на ова, кои нагласија дека всушност и претседателот на Врховниот суд, како член на Судскиот совет заедно со министерот за правда не треба да бидат во натпревар за претседател на Судскиот совет. Додека другите членови, нормално, ова право можат да го уживаат и да го искористат.

Исто и кај членот 36, каде што се говори за избор и разрешување на судии поротници, тука се предвидува предлогот на судиите поротници да го дадат претседателите на основните судови и претседателите на апелационите судови. Мислам дека и тука може да има субјективизам и многу надлежности се даваат на претседателите на основните судови и апелационите судови. Така што ќе беше добро во рамките на основните и апелационите судови да се формираат и основаат посебни комисии што би дале предлози за судии поротници.

Ова се забелешките што ги имавме во однос на Предлогот за донесување на закон за Судски совет на Република Македонија и мислам дека ќе ги земете предвид, да ги инкорпорирате во рамките на овој текст, што нормално, во втората

фаза ќе дојде ред нас и ќе имаме можност, исто така, да даваме други предлози и сугестии, за да може овој закон да биде, колку што може, по прифатлив за сите.

Благодарам.

(Со седницата продолжи да раководи господинот Слободан Најдовски, потпретседател на Собранието на Република Македонија )

**Слободан Најдовски:** Благодарам господине Халими.

Има збор пратеникот Којзеклиска Марија.

Повелете госпоѓо Којзеклиска.

**Марија Којзеклиска:** Благодарам претседателе,

Денеска, од страна на колегите пратеници беа искажани забелешки на Предлогот за донесување на закон за Судски совет. Јас зборував на претходната сесија кога беше оваа точка на дневен ред, меѓутоа некои од колегите ме поттикнаа да укажам на одредени забелешки што со самото читање, затоа што Законот ми беше даден во рок од четири дена, во прекраток рок, не можевме да го разгледаме, така што во текот на дискусиите она што не сум успеала тогаш да го видам успеав сега да го видам, па затоа се пријавувам за збор.

Членот 27, "Еднаквост на членови на Советот" има само една реченичка, која вели: "Членовите на Советот се еднакви во правата и обврските". Ако овој член 27 се спореди со членот 8 од Предлогот за донесување и тоа ставот 3, за што дискутирав, а кој вели: "За претседател на Советот не може да биде избран министерот за правда", во мојата претходна дискусија инсистирав тоа да се однесува и на претседателот на Врховниот суд, ќе видиме дека овие два члена се малку спротивставени, имаат контрадикторност. Не може вие, ако му забранувате на еден член од Судски совет да не може да биде избран за претседател на Советот, тој исти член да има еднакви права и обврски како и останатите членови. Значи, сугерирам на Министерството за правда или да го преформулира овој член или да го избрише или да не постои во Предлогот за донесување на закон затоа што по логика на нештата, сите имаат еднакви права и обврски во таков орган. Тоа е во тој дел.

Во делот на правата, обврските и одговорностите на членот на советот, тоа е членот 28, став 1, алинеја 5, член на Совет ужива имунитет за искажано мислење и даден глас на седницата на Советот. Колку што го разбираам имунитетот и онака како што е дефиниран во наредниот закон за судови каде што има посебна глава за имунитет, имунитетот не се однесува за искажано мислење и даден глас при работата на Советот, туку и во самите уставни амандмани се вели дека не може да биде повикан на кривична одговорност за искажано мислење и даден глас на седницата на Советот, за судиите. Ако тоа се однесува за судиите, а дел од членовите на Советот ќе бидат судии, ќе бидат од таа фела,

нелогично ми е да се употребува терминот "ужива имунитет за искажано мислење и даден глас на седницата на Советот".

Значи, ако веќе зборуваме за заштита на член на Судски совет, тогаш сметам дека поправилна формулација би била дека членот на Советот не подлеже на кривична одговорност за искажано мислење и даден глас на седница на Советот. За тоа што имунитетот е малку поширока формулација што во овој дел, Права и обврски и одговорности, на членови на Советот, како да сака да се вметне, а да се однесува само на искажано мислење или даден глас на седница на Советот. Хипотетички тоа би можело вака, како член на Советот на друг член на Советот да му влијае при изборот или разрешување на определен судија и, доколку тој член на Советот на кого се вршело влијание сака да се пожали на некој орган, другиот член кој врши влијание вели - а, јас имам имунитет за искажано мислење или за даден глас во Советот.

Ако веќе употребуваме прецизни термини и правна терминологија, барем да го употребиме она што постои во измените во Уставот, а тоа е кривична одговорност, дека не подлежи на кривична одговорност за искажано мислење и даден глас во Советот.

По однос на она што го зборуваа колегите, некои од претходните, а се однесува на определени да ги наречам радикални чекори заради постигнување на реформи, ама сериозни, квалитетни реформи, а не шминкерски реформи во судството за да имаме јакнење на судството, на неговата независност и зголемување на неговата ефикасност, сметам дека таквиот предлог што дојде од колегата Зоран Томиќ, вреди да се размисли ако сакаме да ја постигнеме целта заради која го променивме Уставот, заради која ги имаме овие четири клучни или носечки закони што треба реформски да го определат текот на судството во Република Македонија.

Ние, сигурно нема да бидеме единствена земја што направила таков рез. Ако го земеме во предвид фактот дека голем дел од судиите, иако ние ги повикуваме на искуство, имаат определени рецидиви, да не ги наречам така, меѓутоа, определени искуства од еден претходен систем, можеби како што кажав и претходно, вреди да се размисли за еден таков потег, за да на крајот на краиштата дојдат млади кадри, кадри, за кои формиравме и Академија за обука на судии и јавни обвинители, каде што ќе имаат континуирана едукација и, на крајот на краиштата, да не удира стално по муцка европската заедница или меѓународната заедница дека ние немаме квалитетно судство, дека нашето суство е корумпирано. Тоа значи секој збор, што верувајте и мене ме повредува, некои од судиите, оние кои се чесни судии, сигурно дека и нив ги повредува. Другите, најверојатно не се потресуваат многу во тој дел. Меѓутоа, ако веќе правиме реформи во судството, треба да ги направиме коренити.

А, овие закони, вака како што се предложени, добро е што се во прва фаза. Сите забелешки и од страна на колегите пратеници и од страна на стручната јавност веројатно ќе бидат прифатени од Министерството за правда за да на крајот го добиеме квалитетниот закон што, она што е најважно, ќе биде применлив. Тоа е најважно. Ако законите се применуваат, тогаш се добри. Ако имаме милион закони а не ги применуваме, ниту ЕУ ќе не види ниту никој.

Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам.

Констатирам дека нема други пријавени за збор.

Го заклучувам претресот.

На Собранието му предлагам да го усвои следниов заклучок:

1. Собранието на Република Македонија го усвојува Предлогот за доенсување на закон за Судскиот совет на Република Македонија.

2. Владата на Република Македонија ќе изготви и на Собранието ќе му достави предлог на закон за Судскиот совет на Република Македонија, при што ќе ги има во предвид мислењата и предлозите содржани во извештаите на работните тела и од расправата на седницата на Собранието на Република Македонија.

3. Овој заклучок заедно со извештаите на работните тела и стенографските белешки од расправата на седницата на Собранието на Република Македонија да се достави до Владата на Република Македонија и Министерството за правда.

Пред да преминеме на гласање ги повикувам пратениците да влезат во салата.

Ги молам пратениците да влезат во салата, посебно оние кои дискутираа денеска.

(Пратеници влегуваат во салата).

Ги молам службите да го утврдат точниот број на присутни пратеници.

(Службите го утврдуваат точниот број на пратеници).

Во салата се присутни 61 пратеник.

Предложениот заклучок го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Од присутни 61 пратеник, 60 гласале, 59 за, 1 воздржан, нема против.

Констатирам дека Собранието го усвои предложениот заклучок.

**Минуваме на точката 7 - Предлог за донесување на закон за судовите.**

Предлогот за донесување на законот, извештаите на работните тела на Собранието, ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес.

Молам, кој бара збор?

Има збор заменик министерот за правда.

**Субхи Јакупи:** Почитуван потпретседателе, почитувани пртеници,

Потребата за донесување на нов закон на судовите е недвосмислена и произлегува од потребата за реформа на судството во Република Македонија. Зацртаните амандмани од 20 до 30, на Уставот на Република Македонија, стратешката цел на Република Македонија за членство во ЕУ и НАТО и потребата за остварување на превземените обврски за спроведување на ефикасни и конструктивни реформи во судството, базира врз европски стандарди. Неподелено е мислењето дека досегашната поставеност на судовите е утврдена во постојниот закон за судови, кој беше генератор на одредени проблеми во неговото функционирање.

Пред тоа, како основна причина за тоа се наведува неговата единствена организација утврдена во Уставот од 1991 година.

Следејќи ги ваквите искажани мислења, анализите за организациската поставеност, поткрепена со бројни статистички податоци и современи трендови во други европски држави интервенираме и во членот од Уставот што ја регулира единствената поставеност на судството.

Наведените слабости, особено преоптовареноста на судовите, со зголемени надлежности, доведуваше до нивно неефикасно работење.

Заради надминување на појавените слабости со новиот закон се предлагаат решенија, кои се во функција на растоварување на основните судови и применување на одредени нивни надлежности во вишите судови.

Со предложеното решение за формирање на Управниот суд, сметаме дека Врховниот суд ќе биде растоварен од балансот на управни спорови, при што квалитетно и ефикасно ќе може да ги врши неговите функции.

Исто така, со донесување на овој закон ќе се придонесе и за зголемување на независноста на судството и самостојноста на судиите.

Во таа насока се и предложените решенија кои претставуваат единствена целина што кореспондира со уставните амандмани.

Предлогот за донесување на закон за судови содржи 122 члена систематизирани во 9 глави.

Почитувани пратеници, дозволете уште еднаш да го истакнам значењето на овој закон, кој има за цел јакнење на независноста и зголемување на професионалноста на судиите, што претставува еден од основните услови за наше интегрирање во европските структури. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам господин заменик министер.

Господин Петров до 14,00 часот ќе завршите?

Има збор пратеникот Петров Каме.

**Каме Петров:** Благодарам господин потпретседателе, почитуван господин заменик министер, почитувани колешки и колеги пратеници,

Јас ќе се обидам на еден концизен начин да се произнесам по Предлогот за донесување на Законот за судовите.

Всушност, ќе се обидам да протолкувам некои од понудените одредби, кои се од реформски карактер за нашето судство, а ќе изнесам и неколку алтернативи во делот на организацијата на судството, во функција на нефикасно судство и во правец на надминување на актуелните негативни појави во оваа област.

Значи, денес на сите ни е јасно дека овој закон е резултат на наталожените проблеми во судството кои се манифестираа во изминатата една деценија, или дека Законот за судовите е еден од комплексот на закони, со кои треба да се забразди во подлабоки реформи во оваа општествена област, поради што во изминатиот период донесовме и повеќе уставни измени.

И не само измени на Уставот на Република Македонија, туку донесовме и бројни нови закони од материјалната и процесната област, а во функција исто така на ефикасното и правично судење.

Според тоа, и ако станува збор за сложена материја, мислам дека со одредбите на овој закон е направен значаен чекор напред во поглед на заштитата на правата на граѓаните, во постапките пред судот и тоа на сите новоа од една страна и значајно, а јас мислам и мошне значајно и исчекорено, зголемувањето на гаранциите на судиите, како во поглед на нивниот професионален статус, така и во процесот на самостојното и непристрасното судење. Оние одредби, со кој досега беше уредена оваа материја, а тоа е заштитата на правото и слободното располагање со правата на странките, правно се останати слични, или позајакнати одредби, во новиот предлог со донесување на законот.

Меѓутоа, она што пак досега недостасуваше, а беше резултат на недоволно постоење на уставните постулати за релативно широки гаранции на судиите, сега веќе се видливо продлабочени со што судијата добива соодветна општествена слобода, односно заштита и статус, но паралелно со тоа и одговорност во своето работење, однесување и одлучување.

Во тој дел, мислам дека тоа се основните начела, што ваажат за граѓаните и со другите одредби за заштитата на нивните права, како и со предложените одредби што се донесуваат на правата и обврските на судиите, направен е еден солиден општествен баланс. Меѓутоа, не позначаен е и балансот меѓу сите власти во државата, законодавната, освен преку преку претставниците во Судскиот совет, сега има извесна помала улога во судството. Се разбира тука е значаен и институтот годишен извештај. Увид и извесен надзор ќе има и извршната власт, барем во согледувањето на најитните состојби во судството, а од тој аспект предлагање на нови прописи пред Собранието на Република Македонија, додека, третата, судската власт во

периодот што доаѓа, влегува со најзајакнати ингеренции, за кои во расправата сите се залагавме. Затоа, судството сега треба да сфати дека главниот жежок костен е во неговите сопствени раце. За некавалитетен избор на судии, а со тоа и за некавалитетни одлуки, не ќе може повеќе да се обвинува Собранието на Република Македонија. Непристрасноста, законитоста, правичноста и другите максими, судството треба да ги сфати во буквална смисла на зборот, со цел, од денес па натаму да го зголеми својот углед во општеството. Зашто во судската одлука, односно правосилната судска одлука е над сите други акти во општеството. Тоа е право на одлучување, тој е голем предизвик за секој судија посебно, што треба да резултира во зајакнувањето на угледот на судството, во елиминирањето на коруптивните активности на поединци кои влијаат токму врз угледот на целото судство и на крај, динамично учество и на третата власт, заедно со другите власти, во забрзувањето на евроинтеграциите на државата.

Според тоа, во ваквите и во останатите реформски одредби, немам никакви дилеми. Во тој дел предлогот што ни е доставен од Владата, односно ресорното министерство е добар, јас би рекол, особено добар. Веројатно кај нас пратениците ќе се јасват повеќе дилеми во делот на организацијата на судството, што исто така е крупно прашање за ефикасноста на судството во Република Македонија. Се надевам дека или барем во функција на успешно работење на судството, сето тоа ќе биде и оваа дискусија која сега имам намера да ја кажам, ќе се сфати како локализам, како регионализам и така натаму. Уште помалку како правење на разлика или давање на предлози со што единствениот аргумент на таквите предлози би се засновувал на етничката компонента во Република Македонија. Откако направив јасна и релативно чиста рамка во поглед на она што сакам да го кажам, мислам дека можам да го речам следното. Во членот 29 од Предлогот за донесување на Законот за судовите, утврдено е дека виши судови се основаат во седиштето на сегашните апелациони судови, значи во Битола, Скопје и Штип. Подолу кон овој член, дадена е алтернатива да се основаат виши судови во Скопје и Тетово. За подрачјето на Апелациониот суд во Скопје. Предлогот за Битола и Штип останува ист, како и во цитираниот член од Предлогот за донесувањето на законот.

Исто така, подолу во членот 40 дадена е алтернативата за основање на Апелациониот суд во Гостивар.

Јас уште на почетокот од ова што досега го изнесов реков со други зборови, дека не правам разлика во кои градови, а уште помалку во кои региони ќе се основаат вишите или апелационите судови. Но мислам дека имам доволно аргументи од прагматичен аспект, преку моја дискусија да ја изнесам и следната можна алтернатива. Тоа мислам дека е основано. Таа би требало да гласи. Во членот 29 во точката 1 да стои: Вишиот

суд во Скопје, Тетово и Велес. Значи, немам спор околу тоа дали треба да се основа виш суд во Тетово. Но, објективно мислам дека таков суд треба да има и во Повардарскиот регион, со седиште во Велес, а чие заедничко седиште е на седиштето на Апелациониот суд во Скопје. Ваквиот предлог се засновува врз следниве факти:

Прво, во причините за донесување на законот, како и во образложението кон него се истакнува преоптовареноста на основните судови, особено на првостепените судови, што особено е изразено кај поголемите судови, како што се: Основниот суд Скопје 1 - Скопје, Основниот суд Скопје 2 - Скопје, Битола, Тетово, судовите во Куманово, во Велес и други. Реков дека не само во причините, туку и во образложението се наведени истите квалификативи.

Понатаму, уште во минатиот вед функционираше седум окружни судови во државата и тоа: во Битола, Куманово, Охрид, Скопје, Велес, Тетово и Штип. Значи, ваквата пракса и искуство не се непознати за овие простори иако знак на равенство не треба да се изведува меѓу тогашните окружни и сегашните виши судови.

Трето, погледнато компаративно во една од претходните години, во основните судови на пример во Куманово, Кратово, Крива Паланка, во работа биле 99.000 предмети. По нив постапувале 44 судии. Во тетовскиот, гостиварскиот и дебарскиот основен суд во работа биле 1.983 предмети, а по нив постапувале 59 судии. И на крајот, основните судови во Велес, Неготино, Кавадарци и Гевгелија, што дефакто е Повардарскиот регион, обемот на работа на спомнатите судови бил 112.100 предмети, а по нив постаспувале 63 судии. Значи, зборувам за ефикасноста на судиите, од аспект на нивната организација на работа. Овде не станува збор за некаква аверзија на еден спрема друг основен суд, или спрема судови од повисока истанца, туку за надминување на преоптовареноста на судовите, особено во Скопје и за надминување на нивната неажурност. Затоа пледирам за решенија во законот, за кои мислам дека меѓу надлежните судии, не мислам, туку сум сигурен, дека има комплетен стручен консензус, како што постои и политички консензус кај добар дел од пратениците околу фактите и реформските процеси во судовите.

Наведените факти, мислам дека се во функција на реформите, на дисперзија во одлучувањето и тоа судовите да стануваат се поблиски до граѓаните. За тоа всушност се залагавме, донесувајќи го и пакетот на законите за децентрализацијата. Сите државни органи, меѓу кои и судовите да бидат поблиски до граѓаните. Да не ги повторувам иницијативите доставени до сите нас пратениците, кои што беа дистрибуирани и во кои што се елаборирани на ниво на проект за основаната на овој предлог на алтернатива, за вградување во предлог законот

за донесување на законот за судовите, односно во Предлог законот. Благодарам.

**Слободан Најдовски:** Благодарам господин Петров.

Нареден за дискусија после паузата е господинот Јанаке Витановски.

Објавувам пауза до 15,00 часот.

(По паузата седницата продолжи со работа во 15,00 часот)

**Љупчо Јордановски:** Продолжуваме со работа.

Го молам претставникот на Владата да влезе во салата.

Има збор пратеникот Јанаке Витановски.

**Јанаке Витановски:** Благодарам претседателе.

Еден од законите за кои се залагавме и ние како СДСМ до 30 јуни оваа година да го донесеме е и овој закон за судовите и на денешната пленарна седница ќе расправаме за потребата од негово донесување. Несомнена е потребата од негово донесување, истата е неоспорна и мислам дека ќе гласаме за неговото донесување во оваа фаза.

Како што на комисиите имаше расправа мислам дека и овде ќе има плодна расправа и плодни дискусии, со кои ќе придонесеме за надградување на содржината на законот.

Со донесувањето на амандманите од 20 до 30 на Уставот на Република Македонија и нашата стратешка цел како Република Македонија за членство во Европската Унија и НАТО, една од тие карики се и реформите во судството во Република Македонија, односно потребата од реформи на судството во Република Македонија. Заради тоа и овој закон од уставните амандмани веќе се преточува во закон кој треба да биде во функција на растоварување на основните судови како првостепени судови, во таа смисла што дел од нивните надлежности ќе се пренесат на вишите судови, ако и нов вид на првостепени судови, но и растоварување на Врховниот суд со уште еден суд а тоа е Управниот суд.

Сакам да кажам дека досегашните закони, пред се досегашниот Закон за судовите кој беше донесен 1995 година, во пракса покажаа дека имаме неколку аномалии, пред се, во областа на надлежноста на судовите и во однос на организационата поставеност на судовите во Република Македонија. Од тие причини, сето она што се зборуваше беше во поглед на неажурноста на судовите, па мислам дека надлежноста и организацијата на судовите беше една од причините за неажурноста на судовите за која дискутираат и зборуваат сите, и меѓународните организации и ние овде во Република Македонија. Факт е и тоа што големиот број нерешени предмети во судовите ја налага потребата од поставување нова надлежност на судовите и од новата организациона поставеност на судовите во Република Македонија. Самиот број од 671.774 нерешени предмети од сите области дава за право да се пристапи кон реформи во судството

и тоа е една од причините за донесување на овој закон. Сметам дека со овој закон ќе придонесеме пред се да направиме судство кое ќе овозможи да биде поажурно судство и судство кое ќе ги решава предметите година за година, а не како што е сега, нерешените предмети се јавуваат од едната во другата година и сите се повикуваме на тоа дека судовите во Република Македонија ни се неажурни.

Сметам дека со донесувањето на овој закон треба да направиме и една разлика, односно да ги поделиме властите како што се поделени на законодавна, извршна и судска власт и судската власт да си го добие вистинското место во државата, а тоа е да се зајакне судската власт, таа да биде самостојна и независна судска власт во однос на законодавната и извршната власт.

Исто така, сметам дека со овој закон ќе направиме и растоварување на основните судови, со тоа што веќе се предлагаат виши судови и растоварување на Врховниот суд со предмети, со тоа што дел од надлежностите од овие судови од Врховниот суд ќе оди на Управниот суд.

Целта на овој закон мислам дека ќе успееме да ја оствариме, а тоа значи постапката да трае покусно време, да се решаваат предметите побрзо и со тоа да биде зголемена ефикасноста на судовите воопшто. Сегашната работа и надлежност во судовите го покажува тоа за што зборував претходно и заради тоа Владата и Министерството за правда и заради стратешката цел -влезот во Европската Унија и во НАТО го предлага донесувањето на овој закон.

Би кажал свои забелешки во однос на текстот на законот, за кои сметам дека ќе има слух и Владата и Министерството за правда. Ќе изнесам дел од моите забелешки сега во овој момент, а посебно ќе се осврнам на организацијата и надлежноста на судовите.

Судската власт во Република Македонија ќе ја вршат и тие ќе бидат самостојни и независни државни органи. Сметам дека во основните начела кои се дадени во законот ова начело е сосема во ред и со овие одредби кои ги содржи законот ќе придонесат за поквалитетна работа во судовите. За да не должам многу, ќе се осврнам на она на кое мислам дека треба да се обрне повеќе внимание, а тоа е организацијата и надлежноста на судовите. Впрочем, и она што е забелешка на досегашното работење на судовите, тоа беше нивната организација и нивната надлежност што ја имаат со постојниот закон. Сега имавме основни судови, Апелационен суд и Врховен суд, но со новата организациона поставеност во членот 22 се предвидува во судскиот систем судската власт да ја вршат основните, апелационите и Врховниот суд и сега новина се вишите судови и Управниот суд на Република Македонија. Основните судови и вишите судови ќе судат во прв степен, додека Апелациониот суд ќе решава во втор степен.

Во однос на основните судови се задржува сегашната поставеност и основните судови во Република Македонија со законот се предлага да бидат 27 основни судови, се основаат на подрачјата на општините. Во законот се дадени сите тие подрачја и тоа е сосема во ред, па сметам дека оваа поставеност на основните судови треба да си остане и сите наброени 27 основни судови кои ќе судат во прв степен треба да си останат како такви.

Дилемите кои ги имам и за кои зборував на комисиите се однесуваат на следните судови: Тоа се вишите судови и апелационите судови. Вишите судови се основаат за подрачјата на Вишиот суд во Скопје, Битола и Штип, односно за подрачјата на апелационите судови во Скопје, Битола и Штип. Ова е членот 29 и ова е сосема во ред. Вишите судови ќе судат за надлежности за кривични дела за кои е пропишана казна затвор над 10 години и за кривични дела од организираниот криминал, трговијата со дрога, оружје, луѓе, тероризам, кривични дела против вооружените сили на Република Македонија без оглед на висината на казните. На вишите судови ќе им се дадат во надлежност, што исто така е добро, сите стечаи и спорови што при тоа ќе настанат и споровите за статусните промени. Мислам дека на овој начин ќе бидат растоварени основните судови и на овој начин бидејќи имаме во постапка донесување на закон за стечај и новата надлежност на вишите судови, ќе имаме пократки и побрзи постапки за решавање на стечајните спорови.

Во однос на поставеноста на вишите судови, во истиот член 29 имаме една алтернатива, во која се предлага како алтернатива покрај вишите судови на апелационите подрачја, а тоа се Вишиот суд во Скопје, Битола и Штип, да има Виш суд и Тетово. За мене е дилемата кои се параметрите, кои се показателите за основање на еден ваков нов суд во Тетово, Виш суд и кои се тие основи на кои се темели овој нов суд кој се предлага сега во Тетово. Немам ништо против основањето на еден ваков виш суд во Тетово и тоа е добро, но имам дилема и сакам да истакнам неколку работи, бидејќи не видов во Законот врз основа на кои параметри се предлага овој виш суд во Тетово. Имено, со сегашната поставеност во Тетово имаме 31 судија, а во некои други судови бројот на судиите и ако одиме по бројот на предметите е речиси ист. На пример, во Велес имаме 20 судии со сета потребна администрација, а во однос на бројот на предметите имаме повеќе од 100 илјади предмети. Ако е тоа основот за основање на еден виш суд, имам предлог и да влезе во овој закон, во оваа алтернатива да се основа и виш суд во Велес, бидејќи ќе го покрива подрачјето и на Повардарјето, каде би влегле основните судови во Гевгелија, Кавадарци и Неготино. Ако овде се напомене дека во ова подрачје на Повардарјето имаме повеќе од 120 илјади предмети годишно и дека овде има 63 судии кои можат да ја извршуваат оваа работа. Затоа сметам дека

треба да се размислува за основање на еден виш суд за Повардарјето, а тоа да биде виш суд во Велес.

Во однос на членот 30, тоа се апелационите судови, е дадена сегашната поставеност, а тоа е: Апелационен суд да има во Битола, Апелационен суд во Скопје и Апелационен суд во Штип, мислам дека ова е сосема во ред и ако остане вака нема никаков проблем. Тие и до сега ја извршуваат оваа своја надлежност и функција, при што е кажано кои подрачја апелационите судови од Битола, Скопје и Штип ќе ги опфаќаат кои судови.

За мене има и знак прашалник во истиот член 30, имам една алтернатива каде се предлага и апелационен суд во Гостивар за подрачјето на основните судови во Дебар, Гостивар, Кичево, Тетово и Вишиот суд во Тетово. Мислам дека нема аргументи, нема анализа и показатели кој е тој основ за основање на еден нов апелационен суд во Гостивар, ако се има предвид и една друга работа во однос на судиите, на пример, во Гостивар, зошто тоа не би било во некој друг суд. Во Гостивар имаме само 20 судии и ако го погледнеме нивниот работен век, над 15 години има 9 судии, а додека останатите се до 8 години. Во Тетово, ако се оди на квалитетот на судиите, таму има поквалитетни, всушност не поквалитетни туку судии кои имаат над 15 години стаж и тоа се повеќе од 15.

Во однос на оваа алтернатива мислам дека предлагачите треба да даде добро образложение зошто токму во Гостивар се основал нов апелационен суд и дали со тоа ќе ја постигнеме целта како законодавец да донесеме закон со кој ќе бидат решавани овие спорови, бидејќи со основањето на апелациониот суд во Гостивар ќе се затвори целокупната судска постапка, односно ќе решаваат основните судови во прв степен, и вишиот суд ќе решава во прв степен, а во втор степен по жалбите и против одлуките на основните и вишите судови ќе решава Апелациониот суд во Гостивар и тука се затвара еден круг насудскиот процес. Незнам дали е добро и сакам да се размисли зошто да немаме повеќе виши судови, на пример, да имаме виши судови повеќе, да бидат во Скопје, Битола, Штип, Велес, Тетово, Куманово и Струмица, а додека за апелационите судови да се размислува на пример да имаме еден апелационен суд во Скопје и со две одделенија, едно во Битола, едно во Штип, со што порационално и подобро би можеле да ја извршуваат својата работа. Тоа е околу организационата поставеност и околу надлежностите за кои зборував претходно.

Добро е тоа што останува онаа одредба од членот 38 дека судската функција ја вршат судии чиј мандат трае неограничено и на тој начин мислам дека ќе направиме судиите да бидат понезависни, односно нивниот мандат да трае се додека не направат некоја грешка, па да ги смени Судскиот совет.



Во однос на членот 46, каде се наведени условите за избор на судија и во ставот 1 стои дека за судија може да биде избран државјанин на Република Македонија кој ги исполнува општите услови определени со закон, да е дипломиран правник со положен правосуден испит и кој ужива углед за вршење на својата судска функција.

Има и една измена во ставот 2, каде се регулира искуството и потврдените резултати, така што досега за судија во основен суд стоеше дека може да биде избрано лице дипломиран правник и да има положено правосуден испит, како и да има 5 години работно искуство. Сега тоа се намалува и за да биде некој избран за судија во основен суд сега се потребни 2 години, за вишиот суд порано беа 7 години сега се бараат 4 години и за Апелациониот суд порано беа 9 години сега се бараат 5 години. Министерството за правда треба да даде образложение зошто сега овде се намалуваат овие услови, односно годините на работно искуство, од 5 на 2, од 7 на 4, и од 9 на 5 години.

Уште една дилема за мене, а тоа е во однос на членот 46 каде се утврдуваат условите за избор на судија, каде не се спомнува уверението од Академијата за обука на судиите. Тоа никаде не е спомнато, а некој спомна дека тоа е спомнато во некој друг закон, па сметам дека во членот 46 каде што се утврдени условите за избор на судија неопходно е да бидат вградени и условите, односно уверението од Академијата за обука на судии, бидејќи знаеме дека сите наредни судии кои ќе бидат мора да ја завршат таа обука во Академијата за обука на судии и обвинители. Тоа треба да се внесе во овој член и сметам дека овде е местото да се истакне кои услови треба да ги исполнува кандидатот за избор на судија.

Во однос на изворот на претседателот на судовите, добро е тоа што мандатот му е 4 години и што има право на уште еден мандат. Условите се во ред и мислам дека тука нема да има никакви дилеми. Додека во членот 48 каде што се наведува за судијата поротник кој може да биде избран, освен да биде државјанин на Република Македонија и да има завршено најмалку средно образование и да ужива углед за вршење на оваа функција, сметам дека треба да се допрецизираат и да се наведат некои други услови за избор на овие судии поротници, бидејќи тие се и те како важни во процесот на судењето, каде што судот одлучува во совет. Мислам дека тука треба да допрецизираме кои други услови се потребни за избор на судија протоник.

Добро е тоа што во членот 52 се вели дека судијата не може да членува и да врши политичка функција во политичките партии или да остварува партиска или политичка активност. Со тоа ќе ги деполитизираме судиите и судиите ќе бидат надвор од она што се вели политика во државата.

За имунитетот на судијата сосема е во ред, ова е уставна категорија и судиите во вршењето на судската функција мислам дека треба да уживаат имунитет, како би можеле да извршуваат својата функција непристрасно и правично.

Во членот 73 каде што се вели за несовесно вршење на судската функција и задоволителноста, всушност на судијата што влијае на квалитетот и ажурноста во работењето односно во условите кога може некој судија да биде разрешен или отповикан во законот треба да се наведе во однос на разрешувањето на судијата од судската функција врз основа на кои критериуми тоа ќе биде утврдено, бројот, дали врз основа на бројот на предметите, дали врз основа на квалитетот на судењето односно на вратените предмети, на укинати предмети. Значи, да се наведе во законот, или да се донесе посебен правилник што е тоа нестручно и несовесно вршење на судската функција, посебно нестручно. Дали тоа ќе зависи од бројот на вратени предмети, на укинати предмети, или од нешто друго. Во законот тоа не можам да го видам и сметам дека тоа треба да се наведе во законот или во некој посебен правилник за судовите.

Треба да се напомене дека носењето на овој закон и на претходниот закон, а тоа беше Законот за Републичкиот судски совет и Законот за судовите во членот 104 се зборува дека средства за работа на судовите се обезбедуваат со судскиот буџет како самостоен дел од Буџетот на Република Македонија. Мислам дека треба да дадеме поголема независност на судскиот буџет така да судиите навистина бидат независни во однос на финансиските средства кои се неопходни за работа. Деновиве и новите претседатели почнаа да укажуваат дека има потреба од повеќе финансиски средства и дека тие средства им се неопходни. Затоа сметам дека судскиот буџет треба да биде уште понезависен при донесувањето и тие самите да одлучуваат при неговото носење. Мислам дека основното е средствата за работа на судовите ќе се обезбедуваат преку судскиот буџет, а за него пак ќе одлучува Парламентот на Република Македонија.

Во однос на членот 114 каде што се зборува за судската полиција треба да се донесе посебен правилник за опремата, прописите, вооружувањето. Се вели дека се овластува министерот за правда да ги донесе тие прописи. Мислам дека тоа треба да биде заедно со министерот за внатрешни работи, бидејќи се работи за вооружување на овие лица. Министерот за правда може да даде околу опремата односно униформата, додека за вооружувањето актот треба да го донесат заедно министерот за правда и министерот за внатрешни работи.

На крајот, во однос на предметите кои ќе бидат во тек, сега веќе имаме нова надлежност од основните судови ќе оди некоја надлежност на вишите судови односно во таа преселба на

нивната надлежност во членот 119 треба да се допрецизира што ќе се случи со оние предмети кои нема да бидат завршени со денот на влегувањето во сила на овој закон и поминувањето на рокот од 60 дена, односно од конституирањето на новите судови. И тука треба да се допрецизира што со тие предмети кои сега се во надлежност на основните судови, а ќе бидат по влегувањето во сила на овој закон во надлежност на вишите судови, кои што се исто така од прв степен.

Тоа се моите забелешки, се надевам дека и другите колеги ќе дадат свој придонес за овој закон и мислам дека во втората фаза Министерството за правда и Владата сите овие забелешки ќе ги има во предвид и ќе донесеме еден квалитетен закон, кој ќе направиме да биде закон во интерес на граѓаните, а со тоа што ќе направиме поефикасно судство и ќе биде судство во интерес на граѓаните.

Мислам дека овие забелешки ќе бидат земени во предвид, а пред се околу надлежноста на судовите и организацијата на судовите, основни, виши и т.н., да се има предвид овие забелешки за надлежноста и за организационата псотавеност на судовите во Република Македонија. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Господине Манев, повелете имате збор.

**Ефтим Манев:** Благодарам претседателе, Почитувани колеги, почитувани претставници на Владата.

**Љупчо Јордановски:** Се извинувам, господинот Аднан Јашари бара збор за реплика. Може ли репликата да ја чуеме.

**Ефтим Манев:** Може.

**Љупчо Јордановски:** Повелете господине Јашари три минути за реплика.

**Аднан Јашари:** Благодарам господине претседателе.

Пред се се извинувам на господинот Манев, но еве една реплика во вид на информација, бидејќи колегата јанаке Витановски меѓу другото се повика на тоа зошто се предвидува да се оснива апелационен суд, или висок суд во Тетово. Сакам да дадам една информација.

Моја оценка е дека основа за основање на судови не треба да биде бројот на вработени, туку да биде бројот на предмети или работи кои треба да бидат во надлежност на овие органи во зависност од нивниот степен. Во оваа насока сакам да нагласам дека дефинитивно со 31 декември 2005 година, со кој располагаам, во Апелациониот суд во Скопје бројот на предмети е 23.000, кој во споредба со Апелациониот суд во Штип, каде е само 8.100 предмети. Значи, се работи за една голема разлика на предмети со што ценам дека преку основањето на Апелациониот суд бројот на предметите во Скопје ќе се намали и ќе се создаде простор да се зголеми ефикасноста.

Друг критериум, исто така ќе одам врз основа на предмети и ќе говорам од територијален аспект, или територијалната надлежност. Во оваа насока ќе направам еден осврт по бројот на предмети кои се присутни во судовите кои се во состав на Апелациониот суд во Гостивар. Врз основа на податоците со кои располагаам во основниот суд во Кичево, Дебар и Гостивар кои се предвидува да бидат во рамките на Апелациониот суд во Гостивар бројот на предмети со 31 декември 2005 година е 210.170 предмети. Бројот на предмети кои дефинитивно со 31 декември 2005 година кои се присутни во основните судови и кои ќе бидат во Апелациониот суд во Штип е 211.000 предмети. Во овој контекст еве уште еден друг критериуми, или друг услов зошто е добро да имаме и еден друг суд со седиште во Гостивар. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Повелете една минута господине Јанаке.

**Јанаке Витановски:** Немам ништо против тоа да има виши суд во Тетово. Јас само прашав дека нема критериуми, на пример јас се залагам, иако идам од тоа подрачје да има виши суд во Велес.

Ако ги гледаме податоците за тоа, според она што го имам јас, во подрачјето на Повардарие би имало 112.000 предмети, а би го покривало Основниот суд Гевгелија, Неготино, Кавадарци.

Во Тетово има 49.000, во Гостивар, 30.000, во Дебар 9.000 и тоа би било вкупно 91.000, така да не гледам некоја разлика во бројот на предметите.

Инаку се залагам да има повеќе виши судови, меѓу кои и виш суд во Велес.

**Љупчо Јордановски:** Господине Манев повелете, продолжете.

**Ефтим Манев:** Имајќи предвид дека овој закон е во прва фаза, се утврдува неговата потреба и причините за неговото донесување, за кое нешто сметам дека има потреба, постојат и причини. Причините за неговото носење се тоа што имаме измени во Уставот токму во делот на судската власт, а причините за промена на Уставот беа дека нашето судство е прилично неажурно, а исто така е дефинирано и како корумпирано судство. Дали е така по однос на корумпираноста не можам да кажам, корумпираноста може да ја има во сите сфери на функционирање на властите, зависи до кој степен и овде не е дефинирано дали е до тој степен, но по однос на неажурноста сметам дека е евидентно. Голем дел на предмети не се решаваат доволно и благовремено. Во ваквата состојба кога има голем број на нерешени предмети може да преовладува корумпираноста и по однос на самото давање на приоритет или одлагање на решавање на предметите.

Не можеме да кажеме дека овој закон е тотално нешто новина. На неколку места има нови работи со кои што се оди се со цел да се подобри ажурноста, но исто така и со некои одредби да се отстранат причините за постоење, или

размислување, или сомневање за корумпираноста на судиите.

Една од новините во интервенциите на овој закон е самата организација на надлежноста на судството, каде што досега имавме Основен, Апелационен и Врховен суд на Република Македонија. Сега се додаваат уште два типа на судство, тоа е виши суд и управен суд.

По однос на вториот, управниот суд сметам дека е и тоа како оправдан. Тоа недостасуваше во Република Македонија бидејќи работите од управната постапка кои требаше да завршат со судска процедура тоа го правеше врховниот суд, но за жал со едно огромно закаснување, барем сега е така, две години има закаснување од поднесување на предметите, а по одредени предмети може и повеќе. Сето тоа правеше една тотална неажурност на работата во управната постапка. Сметам дека е оправдано поставувањето на ваков суд.

За мене е дилема вишиот суд, кој што сепак е основен или првостепен суд, на кој му се одредува посебна надлежност и тоа за кривични дела за кои е пропишана казна затвор на 10 години и за кривични дела кои се сторени на начин, еден вид организиран криминал од повеќе луѓе без разлика на пропишаната казна.

Исто така на овој суд во надлежност се става во членот 33 под точката б) и в) за стечајот, споровите што притоа ќе настанат, споровите за статусни промени, нешто што произлегува од стопанското право и стопанските судови порано, а кои предмети засега се решаваат со одредени поголеми судови на територијата на Република Македонија каде што сите основни судови сепак таа функција не ја вршеа.

Лично сметам дека предметите или надлежностите на овој суд кој се наведени во точка б), па и в) не треба да припаѓаат на овој виши суд. Сето тоа се прави со цел да има некоја заокружена работа или обемна работа за која што би се формирале ваквите судови.

За мене е проблематично два првостепени судови да постојат издвоено, бидејќи основните судови се првостепен суд и вишиот суд е првостепен суд кој што покрива подрачје скоро на апелационите судови засега и за додавање нови надлежности, како што реков во точките б) и в).

Надлежностите наведени во точка а) сметам дека е потребно да ги решава некој помал број на основни судови, како што сега се наведува во овие подрачја, потоа во алтернативата уште две или три, како што е предвидено во Тетово, бара Велес. Сметам дека не треба да го правиме ова од подрачни интереси да имаме и ние таков суд.

Во материјалот нема дадено оправдување за ваквата состојба, нема анализи колкав е бројот на таквите предмети, под точките б) и в) кои можеби ги имало досега, а и по точка а) ги имало до сега, но и со можност да се зголеми таа бројка со донесување на Законот за дозвола за следење на комуникациите. Можеби ќе дојде до поголемо откривање на овој вид на кривични

дела, па затоа се залагам и му предлагам на предлагачот до колку одиме и треба да одиме на еден посебен суд, кој ќе се вика можеби виши или основен суд, бидејќи не може да има разлика меѓу овој суд, не како посебен. Сепак анализите ќе покажат на колку места треба да постојат во Република Македонија, можеби на едно ако изоцениме дека таквиот криминал е кривично опасен. Се бара заштита на сведоци, можеби заштита и на судии во еден таков случај. На тоа поле би требало малку повеќе да поразмисли предлагачот отколку да се гледа на подрачје за Апелационен суд на пример во Штип и така за другите апелациони судови.

Затоа при повторното предлагање, во втората фаза предлагачот ќе треба со една добра анализа и утврдување на условите за можни предмети кои ќе се појават во текот на една година и за таквата бројка на предмети ориентационо колку судии ќе треба во Република Македонија. Каде би се судеело, дали во Скопје, дали како што е предложено во трите подрачја на апелационите судови. Мислам дека треба една подебела анализа за да можеме да бидеме доволно убедени дека е потребна таква организација на судот.

Предлагам точките б) и в) да си останат таму со нивните надлежности каде што беа досега со тоа што овие виши судови се прават повеќе за работа од кривичната област, а не и од граѓанската област. Не верувам дека не можат досегашните судови кои што ги водеа случаите беа неспособни, дека овој ќе биде поспособен од тој што ќе се формира. Овој суд ќе ни треба за предмети од кривичната материја и за потешкиот криминал на кривични дела кои што се наведени во точката а).

Би сакал да се поразмисли малку и за организацијата на основните судови особено да го имаме Скопје пред нас. Кои се причините да имаме два основни судови, зградите им се една до друга. Дали не може да се организираат во еден суд, или пак да ги организираме во сите општини по еден. И на тој план би сакал малку да поразмисли предлагачот, дали е оправдана ваквата организациона поставеност за градот Скопје или може нешто подруго.

Тоа е моето размислување по однос на организацијата на судството.

Би сакал да дадам и некои мои видувања во однос на член 46 каде се наведени критериумите за избор на судиите во основните, вишите, Апелациониот, Врховниот суд и Управниот.

Очигледно е дека предлагачот оди со помало работно искуство од тоа што досега беше. Кај основните судови се оди со над 2 години работно искуство. Недоволно е дефинирано искуството кое се предвидуваше со Законот за Академијата за обучување на судски кадар, без разлика што бевме запознаени од претставникот на Владата, Министерството за правосудство дека првите 5 години ќе оди на ваков начин, а потоа ќе дојде во

предвид и критериумот кој е предвиден со овој закон. Сметам дека не треба да размислуваме дека овој закон ќе го менуваме за година или две. Ќе треба да стои и тој дел и подобро е да е опишано, сегашните кадри во правосудството кои се вработени, идни судии кои се специјализираат, стручни соработници. Тоа право не може да им биде ускратено. Но, покрај тоа треба да биде ставено и тоа што ќе следува после завршувањето на изборот на судии, барем така како што ми кажаа дека во наредните 5 години ќе се оди на избор на судиите по истиот критериум како и досега. Доколку, во одредени места можеби ќе нема такви кадри, мислам дека треба да стои критериумот кој е предвиден во судската Академија за обучување на кадри за судовите.

Мислам дека критериумите не се доволно објаснети, за судии на Апелационите судови, Управниот суд и Врховниот суд каде се предвидуваат одредени години на работно искуство. Најпрвин, барем мое мислење е дека треба да подразмисли предлагачот, не ќе може да се избере судија на Апелационен суд со најмалку 5 години работно искуство на правни работи. За судија на Апелационен судија или за судија на Врховен суд и судија во Управниот суд, мора да има работно искуство во пониските судови. Мора тоа да си го најде местото во Законот. Не ќе може истакнат правник од било која област. Ако не поминал во судството барем 4-5 години, минимум, тешко е да биде судија на Апелационен или на Врховен суд. Во тој дел сметам дека треба предлагачот да го има во предвид ова мое размислување, да прибават мислење и искуство од експерти наши, од судии од Апелационен суд, од Врховен суд, ставови на судството, исто така и компаративно право, барем во тој дел. Дали во другите држави може да биде судија во повисок суд а да не бил на работа во понизок суд, како судија.

Се спомнуваа дилеми околу изборот на претседателите во судовите. За мене не е кој зне каква голема функција претседател, дали на Основен, на Апелационен или на Врховен суд, бидејќи тој пред се е судија, а потоа доаѓа како претседател кој ја организира работата во тој суд. Но, да не се создава моќ кај одредени претседатели. Веројатно секој има желба да продолжи да биде претседател уште еден мандат, бидејќи тој си ја организира работата, може на него таа работа да му биде полесна отколку да работи на предмети. Мислам дека, да нема забелешки и поделби во судството, по однос на изборот на претседателите, претседателите на судовите да бидат избрани за еден мандат и да нема право веднаш да биде и втор мандат, а после трет или четврт мандат може пак. Да не може едно по друго два пати да биде претседател. Во тој дел би сакал да го искажам моето размислување и би било добро предлагачот да го разгледа, барем во тој дел во кој се изјаснив.

Би укажал уште на една работа што кај нас во судството се појавува, кај изборот на поротниците. Би сакал да се определат позначаен критериум и тоа во односот на тоа поротник да не може да биде лице постаро од 65 години затоа што во нашето судство претежно избираме судии поротници, пензионери кои не можат доволно да ја следат работата на судот и сите се само како проформа во судството, само дека има поротник, а не може да ја обавува функцијата. Поради тоа сметам, ако не може да биде судија постар од 64 години, да не бидат поротниците постари од 65 години. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Благодарам господине Манев.

Повелете госпоѓо Лепиткова имате збор.

**Соња Лепиткова:** Благодарам претседателе, почитувани колеги пратеници, почитувани претставникот од Владата,

Оваа точка на дневен ред дојде откако Парламентот во овој состав успеа да обезбеди, со измена на амандманите на Уставот на Република Македонија, да можеме да ја имаме и точката на дневен ред - Предлог за донесување на Законот за судовите и останатите законски проекти кои се поврзани со измените на амандманите од 20 до 30, на Уставот на Република Македонија. И како што стои во причините поради кои се донесува законот, клуч на цел за тоа е да можеме да овозможиме независно судство кое ќе овозможи, со своето одвојување од останатите структури на власта, да биде независно и компетентно, со својата независност и ефикасност да придонесе кон побрзо приближување на Република Македонија кон Европската унија и НАТО структурите. Тоа Парламентот во овој состав го направи. Јас мислам дека со тоа се направи и клучниот исчекор во тоа да можеме да пристапиме кон донесување на законските проекти кои ќе ја уредат оваа материја и ќе овозможат, освен тоа да имаме предуслови за независно судство, да овозможиме да имаме и ефикасно судство со што на граѓаните на Република Македонија ќе им овозможиме да го чувствуваат судството односно судовите, без разлика за кои типови на судови станува збор, како еден сегмент во кој ќе ги остваруваат своите права навремено и на начин со кои заслужуваат да ги имаат тие услови.

Јас би сакала да дискутирам околу организационата поставеност на судовите, посебно на основните судови. Тоа го зборувам затоа што уште со почетокот на мандатот, како пратеник во Собранието на Република Македонија, на една од седниците за пратенички прашања, поточно на 18.4.2003 година, од моја страна беше поставено писмена пратеничко прашање до Министерството за правда, кога беа дадени и аргументи, со што побарав да биде одговорено зошто не функционира судското одделение во Прибиштип и кои услови тоа одделение ги има, колкав број на предмети тоа судско одделение годишно има, како ги покрива

услугите на граѓаните и со компаративни анализи кои се потпираат на одделни предмети по одделни области, кривични, граѓански и т.н. и споредени со останати основни судови во други градови кои се еднакви на големината на градот Пробиштип и судови кои имаат сличен број на предмети, или се основани 1995 година, кога Пробиштипското судско одделение почна да функционира во рамки на Основниот суд-Штип. Тие анализи за 2001 година покажуваат дека судското одделение во Пробиштип, за разлика од сите основни судови во тој регион, имаше поголем број на предмети. Јас само би сакала да наведам дека Основниот суд во Кратово во 2001 година имаше 2200 предмети, во Свети Николе 1160 предмети, во Винаца 2270 предмети, додека судското одделение во Пробиштип имаше околу 2500 или 2600 предмети и тоа анализирани, како што реков, по посебни оддели. Тоа не сакам да звучи, како што реков и на почетокот, локалпатриотски, меѓутоа се базираше на стриктни податоци и во вашиот одговор од страна на Министерството за правда, беа потврдени тие факти. Освен тоа беше напоменато дека просториите на судското одделение, просторните услови се исклучително поволни, дека има кадар кој го покрива и само да напоменам дека и бројот на судиите кои работат во останатите судови се токму кадри од градот Пробиштип и кои и денес ги има во значителен број за да можат да покријат отворање на Основен суд. Од тие причини беше одговорено дека кога ќе се донесува законот за судови тоа ќе биде разгледано, сериозно сфатено и како такво имплементирано во новиот законски проект.

Во овој предлог на закон, во членот 28, судското одделение во Пробиштип, наведено е дека повторно останува да биде судско одделение, иако сакам да напоменам дека оваа иницијатива беше поткрепена и со собирање на потписи од страна на граѓаните, повеќе илјади потписи и повеќе правни и стопански субјекти кои дадоа поддршка за основање на Основен суд во Пробиштип. Од тите причини сметам дека треба да се размисли и за она што зборуваме, за организационата поставеност, и од останатите пратеници кои истакнуваа, за ваквата поставеност на судовите, да може и судските одделенија и во Демир Хисар и во Пробиштип да прераснат на ниво на основни судови затоа што навистина со тоа ќе овозможиме доближување на судството до граѓаните, поаѓајќи од тоа дека и тоа сакаме да го оствариме со донесување на овој предлог закон. Тоа е причината поради која сметам дека за наредната фаза навистина треба да се размисли и да можеме со тоа да овозможиме, уште еднаш ќе кажам, поефикасно судство затоа што и во причините, тие што ги имате наведено за предлогот за донесување на Законот, се укажува дека причините за вакво нешто е преоптовареноста на основните судови, како првостепени судови, што особено е изразено во судовите со зголемена надлежност.

Сметам дека тоа ќе биде во функција, како што реков и на почетокот, на поефикасно судство, она за што сите се залагаме и доближување на судството до самите граѓани односно до ставање во функција, да им служат на граѓаните во остварување на своите цели и да можат да помогнат во целиот тој процес.

Од тие причини јас сакам да напоменам дека и мое мислење е, бројот на годините кои се наведуваат во Законот, колку треба да има еден судија што треба да биде избран за судија во Основен суд, е мал период од две години. Треба да се размислува тоа да биде најмалку 3 години, како што беше и во постојниот Закон, треба да биде таа долна граница, да овозможиме да имаме квалитетни судии кои нема да дозволуваат повторно натрупување на огромен број предмети, посебно во основните судови во Република Македонија.

Сметам дека со оваа дискусија ќе може сите овие анализи кои и вие ги дадовте и кои се направени во овој правец, во втората фаза можеме да очекуваме, оние алтернативни решенија кои сега ги имаме за Вишите и за Апелационите судови, да ги имаме и основните судови како основни судови кои се клучен сегмент во тоа како понатаму ќе се движи фактичката реализација односно успешноста и на повисоките нивоа на судската власт. Од тие причини јас сметам дека овие иницијативи ќе бидат земени предвид и овие дискусии и ќе имаме предлог за донесување на закон кој ќе биде доработен во смисла да бидат внесени овие укажувања. Имаме квалитетен предмет за донесување на закон. Тоа е неспорно. Јас ценам дека ваквиот закон ќе придонесе за ефикасно, независно и ажурно судство и дека Парламентот во овој состав, уште еднаш ќе потенцирам, ќе биде запаметен по тоа дека ги направи клучните реформи во судството, дека Парламентот најде сили и можности овие законски проекти за самите измени на Уставот, кои бараат двотретинско мнозинство на гласови, да ги обезбедиме, се со цел да бидеме тие кои се заложивме, преку вистинско судство, реформирано, да можеме да се приближиме кон она што значи пат кон Европската унија и НАТО структурите, а самото добивање на членство за земја кандидат во Европската унија, укажа тоа дека сме биле на вистинскиот пат. Во тој правец треба да продолжи да се движи Парламентот на Република Македонија и во наредниот период.

Од тие причини ЛДП и во досегашните свои активности покажа дека била на вистински пат уште кога почна да зборува дека се неопходни реформите на судството и навистина ги поддржуваме овие реформи и го поддржуваме предлогот за донесување на закон за судовите.

Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Благодарам госпоѓо Лепиткова.

Повелете госпоѓа Бонева, имате збор.

**Силвана Бонева:** Благодарам претседателе.

Ќе се обидам сосема на кратко, колку што може пократко да ги искажам забелешките по однос на предлогот за донесување на законот за судовите.

Основна карактеристика на законот за судовите е тоа што тоа е закон од организациска природа и како таков треба да содржи одредби од организациски карактер, а не од процесен и материјален карактер.

Организацијата на судството претставува една од алките за правилно функционирање на судството во Република Македонија.

Владата на Република Македонија и Министерството за правда, без да подготви конкретни анализи од кои може да се види на што се должи големиот број на нерешени предмети, на што се должи неефикасноста и неажурноста на судството и сите други проблеми кои се врзани со судството, ни предлага воведување на нови судови со овој предлог за донесување на закон за судовите.

На Комисијата за политички систем, министерката за правда на моето прашање на што се должи овој предлог на закон, дали имаме претходно направено сериозни анализи од страна на Министерството за правда, од кои ќе се види каква е состојбата во судството и која е причината за да биде таква состојбата во судството, на сите пратеници кои бевме таму ни кажа дека Министерството за правда повеќе од година дена работи на ваква сериозна анализа. Анализата ќе биде готова за втората фаза кога ќе се разгледува овој предлог за донесување на закон за судовите и врз основа на тоа што ќе го каже анализата, тоа ќе биде основ да бидат внесени одредби во законот за судовите.

Мислам дека наопаку ни е ставена работата и најпрво требаше да ги имаме анализите и да се види кои се причините за ваквата состојба во судството и од таму да произлезат, нормално, промени кои што треба да се внесат во законите. Сега имаме еден обратен редослед на предлагање на закони и од таму и поголем број на забелешки од наша страна.

Според аргументите на предлагачот кои што се дадени во образложението со овој закон ќе се постигнало растоварување на основните судови и Врховниот суд на Република Македонија ако се пренесе дел од надлежноста на вишите судови и на управните судови и со тоа ќе се обезбедело покус траење на постапките и побрзо остварување на правата на граѓаните. Сметаме дека ова е сосема погрешен пристап, повторно ќе кажам од причини што суштината на проблемите во судството треба да се бараат во законите за судска постапка, во условите за работа на судиите и судските работници и многу други нешта кои што се поврзани со неефикасноста на судството, а кои ќе излезат на виделина после поопсежната анализа која што ќе ја подготви Министерството за правда за наредната фаза на разгледување на законот.

Предложената реорганизација на судството во моментов се должи, односно се прави едно

механичко префрлање на надлежностите и предметите од еден во друг суд и сметаме дека тоа единствено ќе доведе до зголемување на трошоците на судскиот буџет, а целта нема да биде постигната. Сме против воведувањето на виши судови во Република Македонија. Со ваквото решение, наместо да се намали бројот на судската администрација, таа уште повеќе ќе се зголеми. Примерите кои што ги имаме во соседството не зборуваат во прилог на тоа дека има потреба од воведување на виши судови. Ќе го спомнам само примерот на Србија, која во 2000-та година вовела со закон виши судови и сега бара решенија за укинување на ваквите судови.

Кривичните предмети со над 10 години казна, кои сега ќе бидат во надлежност на вишите судови и до сега ги судеа основните судови со зголемена надлежност и такви судови имавме 10 во Република Македонија, а со воведување на вишите судови, значи на три виши суда и алтернативите кои што се предлагаат, ќе се испреплетат само месните надлежности на судовите. Основните судови со зголемена надлежност во досегашната десетгодишна пракса покажаа дека доволно добро функционираат. Сметаме дека со новиот предлог да има три виши судови, само ќе се зголемат трошоците на граѓаните кои ја бараат правдата пред овие судови, бидејќи ќе бидат принудени на дополнителни трошоци врзани со патувањата да пристигнат во тие судови. Да не зборуваме за трошоците кои ќе бидат поврзани со самото основање на овие нови судови.

Уште еден пример за неоправданоста на ваквото предложено законско решение ќе дадам, а тоа е дека во 1999 година во основните судови во Македонија се воделе 24 илјади стопански спорови, во 2000-та година 17 илјади, во 20001 година 12 илјади стопански спорови, со што очигледна е тенденцијата на нивно постојано намалување. Веќе немаме давање на вересија и со тоа се намалува бројот на ваквите спорови, меѓутоа, во исто време и медијаторството е воведено и со тоа сметаме дека уште повеќе ќе се намалат ваквите спорови. Со воведувањето на новите судови, како што кажав, ќе се зголеми и бројот на судиите во Република Македонија, а споредено со податоци од други држави. Ако видиме колкав е бројот на судиите во другите држави според бројот на жители, ќе видиме дека и од тој аспект е неоправдано воведувањето на нови судови. На пример, во Бугарија на 10 илјади жители има еден судија, во Данска на 36 илјади жители има еден судија, во Финска на 37 илјади жители има еден судија, во Русија на 12 илјади жители има еден судија, а во Македонија на 3000 жители има еден судија. Да не зборуваме за САД за нивниот Врховен суд кој што има само седум судии, во Данска Врховниот суд има 11 судии, во Ирска 17 судии, а во Македонија имаме 25 судии на Врховниот суд. Можеби не значат ништо овие податоци, заради спецификите во Република Македонија, но немаше вака да зборуваме ако

имавме опсежни анализи од Министерството за правда, на што се должи неажурноста и дали произлегува ова токму од тоа што немаме вакви виши судови во Република Македонија.

По однос на формирањето на управен суд, исто така, имаме негативен став, затоа што годишниот прилив на предмети по управни спорови е од 1500 до 1900, а сме за решението управните спорови да се пренесат на основните судови со зголемена надлежност, а по жалба да решаваат апелационите судови и да се гарантира правото на жалба на одлуките по управните спорови, со што ќе се растовари истовремено и Врховниот суд. Значи, управните спорови да се изземат од надлежноста на Врховниот суд и на тој начин нема да биде блокиран Врховниот суд на Република Македонија.

Сега би се осврнала накратко на некои решенија во законот кои што се дадени. Најпрво, ќе започам со членот 1, ставот 2 во кој што се вели дека судовите се самостојни и независни државни органи. Оваа определба дека судовите се независни самостојни државни органи, оди во спротивна насока од нашите заложби од независност на судството. Тоа не значи никакво осамостојување на третата судска власт, туку сосема спротивно од тоа. Судовите можат да бидат само судски, а не државни органи, што значи дека со ваквата дефиниција судовите уште потесно сакаат да се врзат за власта.

Формулацијата на ставот 2 од членот 5, да не ја цитирам, е препишана одредба од Уставот, па со самото тоа го оптоварува законскиот текст.

Членот 8 став 1 ја ограничува независноста на судот која со закон му е загарантирана, бидејќи овде се вели дека судот се повикува на судска ненадлежност само кога со закон изрично е предвидена надлежност за решавање на конкретно барање на друг државен орган. Оваа одредба значи делегирање на судската надлежност на друг државен орган и на овој начин не се постигнува независност на судовите, бидејќи со законодавната власт во Собранието со закон може да му одземе голем број од надлежностите на судството.

Членот 11 став 2 вели "Се забранува секој облик на влијание врз независноста, непристрасноста и самостојноста на судијата во вршење на судиската функција". Ваквата одредба е гола, декларативна која ништо не значи, затоа што во ООН е стриктно регулирано дека секој обид за влијание врз независноста, непристрасноста и самостојноста на судијата во вршењето на судската функција, треба да биде казнето со домашното законодавство, со домашните закони. Треба да се размисли дали и понатаму треба да остане решението во член 13 дека судските одлуки се изрекуваат во името на граѓаните на Република Македонија. Доколку остане ова решение, тогаш судските одлуки треба да се изрекуваат од името, а не во името на граѓаните на Република Македонија. Во периодот на системот што го напуштивме, пресудите според

законот се изрекуваат од името на народот, а не во името на народот.

Решението во член 17 став 3 зборува дека против одлуката со која се застанува со постапката странката има право на жалба и постапката по жалба е итна. По имот "застанува" не е судски поим, застанува нешто што се движи а постапките и судот не се движат, па затоа треба да се употреби судски термин "постапката се запира", "постапката се прекинува", "постапката се одлага", "постапката мирува", значи некој судски термин за да биде многу појасно овде што сака да се каже.

Понатаму, член 18 став 3 зборува за тоа дека судот од повисок степен може да бара од судот со понизок степен од своето подрачје податоци во врска со примена на законите, проблемите кои се појавуваат, следење и изедначување на судска пракса и други податоци и може дури да изврши и друг увид во работата на тие судови. Мислам дека е прешироко дадена оваа одредба и нема да оди во прилог на независноста на судовите, туку значи само подреденост на пониските во однос на повисоките судови.

Во ставот 2 од членот 19 се зборува за тоа дека "судот е должен да чува од неовластено откривање класифицирана информација со соодветен степен на заштита утврдена со закон, прибавена од други државни органи или правни лица. Судот не е тој и не е одговорна институција за чување на информации, туку тоа е судијата и треба овде наместо судот јасно да биде кажано дека судијата е тој што е должен да чува од неовластено откривање класифицирана информација со соодветен степен на заштита.

Членот 22 кој што вели дека во судски систем, судската власт ја вршат основните, вишите, апелационите, Управниот и Врховниот суд на Република Македонија, е во колизија со членот 1 став 2 од овој Предлог на закон кој вели дека судовите се независни државни органи. Значи, неопходно е потребно изедначување на законскиот текст.

Одредбата од членот 35 е спротивна на уставниот амандман 21 и на сите меѓународни прописи и на Европската конвенција, зашто е ускратено правото на жалба против одлуки донесени во постапка во прв степен пред суд, а за потсетување само амандманот 21 став 1 вели дека се гарантира правото на жалба против одлуки донесени во постапка во прв степен пред суд.

Понатаму, членот 37 став 2 директно се повредува независноста на судиите, бидејќи начелните ставови и начелните правни мислења што ги утврдува Врховниот суд на општите седници вели дека се задолжителни за сите совети на Врховниот суд. Не може начелен став и начелно мислење да биде појак од закон, а што е тука со издвоеното мислење, доколку има издвоено мислење некој од судиите на Врховниот суд. За бројот на годините на работен стаж кои што се потребни за некој да биде судија, бидејќи

доволно беше кажано и од колегата Ефтим Манев и од госпоѓата Лепиткова, значи апсолутно стоиме на тоа размислување.

Исто така, во членот 48 сметаме дека не се определени доволно критериуми за избор на судии поротници, затоа што до сега, главно, пензионери се судии поротници, а неретко и дел од нив не можат да ја обавуваат таа функција и овде треба многу појасни и попрецизни критериуми да бидат дадени. Со одредбите на овој Предлог-закон се продолжува и се зајакнува трендот на мешање на извршната власт во судската власт преку министерот за правда, а тоа може да се види и од одредбите на членот 56. Со носењето на поблиски прописи за надоместоци, носење на судски деловник, водење постапка по претставки против судиите, одлучување за висината на дневниците на судиите, надоместоците за дежурствата. Во законот има и посебна одредба во член 105 кој ја уредува оваа материја. Сметаме дека ова не се прашања за кои што одлучува министерот.

Понатаму, наспроти генералната одредба за судење на разумен рок и за ажурно постапување на судиите, со одредбата од членот 64 им се забранува на судовите да работат во период од 15 јули до 1 септември, така што со одредбата од став 4 изрично е речено дека времето од став 1 на овој член се смета за време кога судот не работи и во спротивно со членот 59 каде стои дека судиите ги уживаат сите права од работен однос што им припаѓаат по закон.

Членот 66 зборува за штетата што судијата или судија поротник ќе ја направи во вршењето на функцијата и дека за тоа со неговата незаконита работа дека за тоа е одговорна Република Македонија. Државата треба да има право на регресно побарување од судијата што ја причинил штетата и тука треба да се размисли за едно вакво решение.

Исто така, во членот 73 ништо нема кажано за критериумите врз основа на кои што ќе се утврдува нестручно и несовесно вршење на судиската функција и овде се остава еден широк простор под една општа формулација да се разрешуваат сите судии. Значи, има широк простор за злоупотреба, а тоа го укажавме и при разгледувањето на одредбите кои што се нудат со Предлогот за донесување на законот за Судскиот совет, а еве и овде гледаме дека ништо попрецизно нема дадено.

Со членот 74 од Предлогот на законот овозможено е водење на дисциплинска постапка и разрешување на судиите, поради дисциплинска повреда, бидејќи законот не обезбедува право на жалба, односно Судскиот совет не може во дисциплинска постапка да одлучува и во прв и во втор степен. За тоа се има изјаснето и Уставниот суд на Република Македонија, укинувајќи ја соодветната одредба од важечкиот Закон за Републичкиот судски совет.

Одредбите за разрешување на судиите се спротивни на сите меѓународни акти што се

однесуваат на судовите и Европската конвенција, бидејќи не го обезбедува правото на судијата на жалба и во исто време го повредува Уставот на Република Македонија во членот 15, што сега е уставен амандман 21.

Момент кој што би требало да се спомне сега кога зборуваме за организационата поставеност на судството и судовите е делот околу обезбедување на финансиската независност во судството. Судовите се во големи долгови и залудно се носат сите закони од организациски карактер, кога судовите буквално се дават во долгови. Тоа го потврдуваат и извештаите на судскиот буџетски совет кои што говорат за тоа дека судовите ни се пред банкрот, немаат средства да опстанат до месец април, а уште помалку да се занимаваат со тоа да го направат нашето судство независно.

Затоа, треба да се обрне внимание и да се направи една конкретна акција и во врска со финансиската самостојност и материјалната обезбеденост на судиите. Зголемувањето на процентот на буџетските средства наменети за судството, односно на надминување на крајно недоволниот процент на буџетски средства кој и денес се троши за судството околу 1,3 % од вкупниот буџет на државата. Да се донесе посебен закон за плати на судиите и судската администрација, со кој што ќе се гарантира материјалната и финансиската сигурност и континуираната безбедност на судиите како обврска на извршната власт. Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Благодарам.

Дали може еден мал коментар, сватете го како реплика, тоа што по секој член вие кажавте не тоа е ваш политички став, личен, стручен, но со бројките, бројките се закони, тука не можете да имате личен став, кажавте дека во Република Македонија на еден судија доаѓаат три илјади жители. Пресметајте два милиони и двеста илјади жители поделете со 650 судии, тоа е 30 илјади жители. Дали со тоа сакате да кажете дека во Македонија има многу судии или заборавивте една нула да кажете така што бројките се факт, а другото се ставови, тоа го прифаќам.

Можете тоа да го сфатите како реплика или моја корекција за вистинската бројка.

Не знам кои податоци ги имате, само знам дека во Македонија има 2.200.000 жители отприлика, а 650 судии, поделете, тоа е 30 илјади, а не 3000 илјади. За Германија и Данска ви верувам, бидејќи тие податоци ги немам.

Повелете господине Караџоски, имате збор.

**Жарко Караџоски:** Благодарам.

Сметам дека овој закон, иако расправата оди млако, заслужува внимание, сепак е еден системски закон, закон за судови, можеби клучен закон од кој треба да ја видиме комплетната реформа на судството за кое се залагаме.

Предлагачот нуди еден концепт кој во основа заслужува внимание, да видиме дали овој концепт кој се нуди е тој што треба да го реши



оној основен проблем кој се појавува во судската власт.

Ако внимателно го прочитаме концептот што ни го нуди предлагачот јасно произлегува дека ваквата организација која се нуди за судството, се прави од неколку причини.

Прво, се мисли дека со повеќе видови на судови, разграничување помеѓу Основен, Виш, Апелационен, Врховен и Управен треба да дојдеме до побрзо решавање на судските спорови поточно до поголема ефикасност во работата. Тоа е првата цел која не води да дојдеме до една ваква реорганизација.

Втора причина, ако повторно ги видиме надлежностите во рамките на секој суд доаѓаме до констатација дека со ваква реорганизација треба да дојдеме до поголема стручност затоа што одредени предмети кои ги сметаме за потешки и посериозни треба да бидат одлучувани од страна на повисоките судови каде аналогно треба да има судии со поголема стручност и со поголемо работно искуство.

Од друга страна добиваме два суда кои организационо ќе бидат првостепени судови, тоа се основните и вишите судови и второстепените како апелациони и врховните, тоа е последна инстанца како највисок суд.

Тоа е едната причина која може да се разгледа односно водечката позиција поради која се доаѓа до ова понудено решение.

Другата работа е самото територијално разграничување. Повторно се основните судови најосновните клетки во судскиот систем додека вишите и апелационите се сепак на еден повисок ранг. Интересно е што територијалното разрешување односно разграничување го задржува истиот начин како што беа и апелационите, имаме три нови судови, виши судови на истото подрачје кое го имаат апелационите судови. Тоа е Битола, Штип и Скопје и како алтернативно решение се нуди во рамките на Апелациониот, па и Вишиот суд се нуди еден нов суд кој треба да биде на едно место во Гостивар, а на друго место во Тетово. Малку интересно разграничување. Ако станува збор за апелационен суд тогаш е Гостивар, а ако виш суд тогаш е во Тетово. Не знам кој е критериумот за вакво разграничување, но логично може да се каже ако веќе се тргнало по концепт кај се апелационите судови таму да бидат и вишите судови, тогаш не гледам зошто вака се разграничува. Тоа е чисто технички.

Мое мислење е во дел на територијалното ограничување на вишите судови, не знам зошто предлагачот се базирал на територијален принцип кој го имаат апелационите судови затоа што тоа е веќе еднаш покриено во рамките на апелационата судска надлежност и зошто мора да се врзува сега и вишиот суд со некаква територијална организација. Кога нешто се нуди треба да имаме добри сознанија не само територијалниот принцип во кој округ, во кој град

се покрива, туку дали има услови за една таква работа.

Моите познавања што ги имам Апелациониот суд во Битола и онака е пребукиран, Основниот суд исто така, каде да го сместиме Вишиот суд таму, на тој округ ако веќе се трга да не направиме додатни трошоци, да не направиме оптоварување на Буџетот со градење на нови згради, свесен сум дека таква можност немаме, тогаш зошто се трга од еден принцип кој не е доволно разгледан и зошто да не може подрачјето на Вишиот суд да го покрие некој друг град, кој во овој момент има подобри неискористени судски палати или згради, а тука може да се смести самото подрачје на Врховниот суд. Тоа е едната работа.

Втора работа, мора да се води сметка за некакво разграничување помеѓу тие три центри за да не бидат збиени еден до друг, а некои разделени на поголема оддалеченост. Кога може да се земе принципот Гостивар, Тетово различно апелација и виш, зошто да не се земат и останатите региони.

Откако излезе оваа информација во јавноста, она што Владата го нуди како решение во овој закон, имав можност да прочитам и да слушам коментари дека има многу други градови подобра можност за една ваква организација особено за вишите судови, како што е Прилеп, Велес, има градови во кои треба да се разгледа целокупната состојба. Затоа не треба да се брза со нудење решенија дека вишиот суд мора да биде на територијално разграничување како што го има апелациониот. Јас разбираам зошто апелациониот суд мора да го покрива тој округ заради постапките по жалби, заради бројот на делата, но зошто вишиот, не ја гледам причината затоа што вишиот е сепак првостепен суд.

Кога дискутирав по Законот за судскиот совет истакнав една дилема која повторно ќе ја кажам. И овој закон ја нема онаа главна одредба која треба да ја има, а тоа е колкав број на судии мора да има секој суд. Сметам дека во овој закон тоа мора да биде регулирано и не треба да се остава на судскиот совет или на било кој друг орган кој тоа ќе го одредува според актуелните или можностите. Ќе се наметне прашањето кој е лимитот, од колку судии има потреба за секој основен суд, па и за апелационен. Ако не одредиме ниту минимална ниту максимална бројка, можеме да одиме на таа варијанта или да одредиме фиксен број, законот е празен, тогаш дават преголем простор на еден орган, кој по мене, не му е основна надлежност. Судскиот совет има побитна работа отколку да одредува кој суд колкав број на судии ќе има.

Овој закон ја има таа голема мана од проста причина што веднаш се отвора прашањето, еве претседателот на Собранието кажа дека во Република Македонија имаме 650 судии. Таа бројка ја црпиме од досегашните судии, ако овој закон се усвои вака како што е предложен веќе нема да знаеме колкава е бројката на судии и

нема да знаеме дали ќе бидат 650, дали ќе се задржи таа бројка, дали ќе се намали или ќе се зголеми многу повеќе. Ако ја видиме предложената организација на судството убеден сум дека бројката од 650 ќе биде многу мала што значи дека ќе мора да се зголеми за оние судии односно судови кои се новоосновани.

Според тоа, тука мора да се отвори прашањето, да се разговара и размисли дали заради желбата односно на крајот на краиштата задачата да го ажурираме судството поточно да ја зголемиме ефикасноста и да ја направиме постручна работата во судовите, на овој начин тоа ќе го постигнеме или само ќе го оптовариме Буџетот со додатни трошоци во рамките на она што значи зголемен број на судии, па зголемен број на стручни соработници, па зголемен број на стручни служби и на крајот на краиштата зголемени трошоци кои ќе се предизвикуваат за судски палати, згради, инвентар и се друго.

Да не направиме нешто што заради една цел направиме сосема друга цел во обратна насока.

Почитувани колеги, не можам, а да не констатирам една работа. Малку сум резервиран по однос на решението кое се нуди овде во законот затоа што е очигледно во сите овие 15 изминати години кога станува збор за судството, таа трета власт која често пати овде од говорница сме ја спомнувале дека не е независна, дека не е реформирана, малку сум скептик, да не речам резервиран, дали навистина го наоѓаме вистинскиот пат односно дали е ова вистинското решение.

Не можам а да не се потсетам какви се решенија имало и какви се судови сме имале во сите овие години. Не е некоја непознатица дека Република Македонија пред да има основни судови имаше општински судови, имаше стопански судови, имаше судови за прекршоци, имаше судови за здружен труд, па потоа доаѓаа окружните итн.

Имавме една лепеза на повеќе судови која лепеза даваше резултати на некој начин ако ја земеме онаа квантитативна бројка да речеме колку биле примени, како биле решени и мислам дека во тие години кога се укинуваа, кога се носеше Законот за судови кој сега треба да го менуваме, дека не беше критикуван од аспект на тоа дека ете тие судови не ја сработиле работата во смисла на квантитет, туку беше критикувано од една единствена причина дека е тоа еден огромен трошок за Република Македонија и дека целата работа треба да биде концентрирана во рамките на основните судови како основна клетка на целата власт.

Да бидам искрен тогаш кога се нудеше тој предлог бев скептик односно на некој начин бев убеден дека целокупната работа, се она што беше претходно разграничено во една поширока лепеза сега ќе се сконцентрира во рамките на еден суд, а тој суд остана со една бројка не беше зголемена или многу малку така што падна на еден судија да има огромен број на предмети од различен аспект. Ако е граѓанска област се

судеше се и сешто, стопански спор, работни спорови, стечаи, разводи, семејни спорови и што јас знам, тоа е огромна лепеза која припадна на решавање во рамките на сега еден суд. Да ви кажам искрено не би сакал да ги критикувам судиите, тоа морам отворено да го прозбориме затоа што многу милуваме да кажеме дека судиите се виновни затоа што одредени предмети не биле решени. Секоја чест, има исклучоци, но кога зборуваме генерално да се најдете во нивна кожа и да ви паднат предмети прво, преголем број, а од друга страна една таква разноврсна лепеза, во денешно време на еден зголемен обем на работа во рамките на судската власт, навистина треба да бидете електронска машина тоа да го издржите.

Ако од друга страна ја разгледаме старосната граница на судиите, ако разгледаме колку сме ги подмладиле, колку сме внеле млади кадри, колку имаме покриеност со стручни служби, ние донесовме закон за судови кој во меѓувреме се менуваше неколку пати, каде утврдивме категории на стручни соработници и приправници, но верувајте нема суд каде тој закон е реализиран поточно каде е се исполнето.

Да не зборувам за администрацијата во судството која остана на маргините до ден денес и која во една транзиција и воведуваме компјутеризација која допрва треба да се учи и спроведува во рамките на една иста администрација, која за жал, мораше да придонесе со одредена стагнација во рамките на она што значи квантитет.

Не е проблемот само во начинот на персонализацијата на судиите, не е проблемот во територијалната организација, можеби не е проблемот и во рамките на организационата поставеност. Дали тоа ќе се реши во организирање на виши судови и управен суд за управен спор, навистина треба да поставиме едно големо прашање. Ако внимателно ги прочитаме надлежностите на вишиот суд ќе видиме дека тие се надлежни, пред се, за кривични дела над 10 години затвор и се она друго што спаѓа во рамките во една таква тешка криминализација во рамките на стечајот и меѓународните спорови.

Но, со таква надлежност ние го лоцираме проблемот индиректно, можеме директно, но индиректно дека можеби најголемиот дел односно најголемиот број на предмети кои останале нерешени, а се токму во рамките на таа надлежност. Сакаме да ги издвоиме од рамките на основните судови да да ги растеретиме. Јас не можам да се согласам дека тоа е основната мана затоа што кривичната проблематика и кривичните предмети можеби и не се толку рацана во Република Македонија во однос на решеност или не решеност, но граѓанските предмети, да не ги набројувам, да ги издвојам стечајните и сите други што ги кажав, само во рамките на граѓанското право, сето ова што го набројав договорните односи, облигациони, наследни, работните спорови и се друго што го

кажав претходно навистина има едно преплавување во рамките на основниот суд. Јас тука не гледам во рамките на вишиот суд некое издвојување кое би одело во прилог на растеретување на основниот суд. Друга е работата она што го кажав во почетокот кога имавме некакви специјализирани судови кои автоматски правеа растеретување во рамките на основната единица односно општинскиот суд.

Значи, ако стопанските судови судеа исклучиво стопански дела, таквите предмети воопшто не доаѓале во општинските судови. Ако прекршочните судови работеле исклучиво прекршоци исто така основните судови не биле оптоварувани со една таква надлежност.

Ако работните спорови ги водел судот на здружен труд тогаш така наречен, исто така овие судови не се оптоваруваа со таква работа. Значи, имавме едно разграничување со една лепеза на една стручност и секој си имаше своја специјализација да работи по одредена проблематика.

Сега ние мора јавно да признаеме затоа што самиот предлог на предлагачот укажува дека ние 1995 или 1996 година кога се носеше Законот за судови направивме грешка. Јас бев убеден и тогаш, тогаш не бев пратеник, не гласав за тој закон, но како што имавме прилика тогаш да слушам знаев дека е грешка и чувствував дека е грешка.

Години од 1995 до денес односно до 2005 година откако не дојде меѓународниот фактор да ни укаже дека имаме лоша организациона поставеност, ние се чукавме во гради и велевме имаме добра организирана судска власт но нешто шкрипи, имаме многу предмети кои се трупаат, не можат да се решат итн. Катастрофална е бројката, кога ја читам овде во образложението за прекршочни предмети од вкупниот број кои легнале во рамките во надлежност на судот за судење 50% од нив воопшто не се процесуирани. Да не зборувам од тие 50 што се процесуирани колку се правосилно извршени. Значи, тоа е една катастрофална бројка.

Да не зборуваме за управните спорови каде имате бројка околу 40% непроцесуирани предмети во рамките на управните спорови. Ако почнеме да ги вадиме сите ќе видите дека бројот на граѓанските предмети кои се во рамките на основната надлежност на основните судови исто така е огромна.

Кога сето ова го земеме во предвид и кога дискутираме отворено, да се прашаме, народски кажано во која грмушка се крие зајакот и каде е проблемот. Тогаш, ќе видите дека не е само причина дека некој судија таму не може да ја сработи или не знае да ја сработи, туку не ни чини организационата постаеност. Јас сега немам прилика, последниве денови не сум добил информација, но бидете сигурни, бидете убедени ако имате прилика да разговарате со било кој судија ќе ви каже дека од ден на ден на секој

поединечно, предметите и проектите растат и кога некоја материја се трупа од разни аспекти логичко е и некој предмет да не биде и решен. Ние овде почитувани колеги имавме прилика кога разрешувавме еден господин судија од Охрид да ја читаме неговата успешност во работа каде што покрај високиот процент на добиени дела, пред се, беше многу индикативно и тоа прашање треба да си го поставиме и вие како предлагач и ние како пратеници. Значи, од една вкупна бројка да речеме 8, 9 судии, некој добива само 20 предмети, некој добива 200 предмети. Некој на 20 решил 18, тој има скоро 90% реализација, а некој на 200 решил 100 и неznam колку и тој има 60%, или 55% реализација и ние тој човек го разрешуваме, затоа што имал 55% реализација, а не прашуваме зошто добил 200 проекти, зошто овој другиот е привилегиран. Сега ако видите зошто, има повеќе причини. Затоа што едниот судел се и сешто, а другиот судел само прекршоци или само некоја материја која што објективно ја има помалку како деликт, или во рамките на кривичната материја, некој работи со малолетници каде што сигурно дека не може да биде таа бројка поголема од онаа која што некој работи со општ криминал. Значи, треба многу внимателно да пристапиме кон една ваква реорганизација. Јас ја разбираам намерата на предлагачот, ние мора да тргнеме од нешто. Но, навистина треба овој закон, бидејќи е основа на целата реформа да го направиме така што навистина да не ја повториме грешката од 1995 година, а ако пак оваа ја исправаме да не направиме уште некоја полоша грешка па утре да се чудиме кога ќе видиме дека резултати нема да има, дека се уште ќе ни стојат некои предмети во фиока, некои објективно нема да бидат решени итн. Само да се вратам на случајот во Охрид, човекот беше разрешен заради тоа што во одреден рок не ја напишал пресудата. Значи, сето ова кога ќе се земе предвид причините зошто Собранието, тоа го кажавме, не треба да одлучува. Но, ако веќе сега го деполитизираме навистина треба да направиме организација која што објективно ќе ја направи реформата во судството. Затоа почитувани предлагачи, односно претставници на Владата, организацијата во рамките на ова што го нудите е појдовна основа за да ние се одлучиме да ви дадеме поддршка, затоа што во секој случај е подобро одколку сегашното решение. На некој начин правите обид нешто да растеретите и правите обид во рамките и на оние други закони кои што не се само во овој, правите обид да дојдете до поголема стручност, компетентност, значи ако се додаде Академија, ако се додаде сето она друго, критериумите итн, кои што треба да бидат за да еден судија ги исполнува, го правите тој обид. Но, сериозно ние и во рамките на расправата по уставните амандмани укажавме дека на Република Македонија во овој момент и се укажува потреба да се размисли повторно за воведување на одредени специјализирани судови. И повторно ќе кажам, во рамките на основната клетка на судството, односно во

основниот суд. Дали тоа ќе биде суд како посебна категорија, или тоа ќе биде одделение во рамките на тој суд, но да се издвои за да на некој начин одреден број на судии си работи специјализирано само една материја како што во медицината имаме специјалисти кои работат само една проблематика и тоа дава резултати, отколку да ги мешаме предметите, а заради таквото мешање да доаѓаме и до нестручност, но и до неможност од реализација на предметите. Значи, покрај објективните да ги земеме и субјективните критериуми. Јас мислам дека таквата пракса не беше лоша, дека таква пракса има и во другите развиени земји и нема ништо да го наруши овој концепт кој што сега го нудите и нема ништо да значи дека ќе се зголеми бројот на судиите, освен што ќе ги специјализираме, а мислам дека нивната работа многу полесно ќе се следи и многу полесно ќе може да се доаѓа до одговорност за нивното евентуално не работење. Значи, ако сега во една лепеза ги ставиме она што со Уставот кажавме, одредени државни органи да можат прекршочните дела кои што со Закон ќе се утврдат да ги решаваат, значи воопшто не дојде до тука, мандатните казни тоа да го прават, оние договорни судии кои што велевме арбитражни да одземат еден голем дел, да ја видиме и оваа проблематика, особено во овие предмети кои што премногу се ставаат во рамките на основниот суд, за издвојување на одредени специјализирани одделенија со рамките пак на ова што сега го нудите како виши, апелациони судиви итн и управниот суд фалат. Мислам дека можеме да дојдеме до една подобра организација која во основа во рамките на сето она другото што како закони го правиме со Академијата и поголема стручност би можело да даде резултати. Значи да не се затвараме повторно во еден тесен круг заради тоа што сме издвоиле виш суд и сме го решиле проблемот. Јас ви тврдам дека нема да го решиме. Вие подобро знаете од мене затоа што ги имате податоците колку ние кривични дела имаме над 10 години за да еден суд го задолжиме да ги работи таквите дела, а колку имаме под 10 години, па таквите се премногу, скоро, да не речам преку 50% се кривични дела со многу помал интензитет, да не речам кои завршуваат и со парични казни итн. Исто така, воведувањето на прекршочните судови за кои што дискутиравме во рамките на самите уставни амандмани. Ако на сето ова се направи една таква организација, мислам дека според мене не мора да значи дека сум во право, но, мислам дека ќе даде една поголема ефикасност и ќе добиеме не само растеретување, но и поголема стручност кај самите судии и така можеме да дојдеме до целта. Само ќе кажам неколку одредби кои што, не навлегуваа толку во текстот, затоа што ги гледам како прва фаза. Но, она што успеав да лоцирам веднаш нешто што не може да стои така во законот. Да речеме член 7 каде што се зборува за вршењето на судските функции, судиите ги добиваат предметите по автоматски пат, по природниот ред и т.н. Јас мислам

автоматски пат, термин кој што треба малку повеќе да се прецизира, каков е тој автоматски пат, по азбучен ред, по бројка, по предмет, по неznam што, мислам дека треба да се конкретизира затоа што ова навистина претставуваше проблем и до сега.

Членот 8 ставот 3, мене ми е контрадикторен ако се залагаме за адвокатурата која треба да си го најде своето место во рамките на Уставот и т.н., а каде што слушам дека се подготвува и закон за адвокатурата која треба да си го најде своето место во рамките на Уставот и т.н., а каде што слушам дека се подготвува и закон за адвокатурата и каде што воведуваме маркички, значи оние последни зборови, или од страна на полномошник кој не е адвокат согласно закон што навистина треба да се бришат и да отпаднат, затоа што ако му давате позиција на адвокатурата нема да давате и две алтернативи.

Членот 14 не може да почне со зборовите: ниту со закон, ниту со акт. Мислам зборови "ниту" не се користат во правото и треба да ги бришете. Може да биде: со закон, или акт, решен е членот.

За алтернативите јас мора да го кажам и ставот, значи за нас не се прифатливи алтернативите кои ги нудите на членот 29 и членот 30. Значи, ние не го гледаме проблемот во апелационите судови, не сметаме дека кај нив е проблемот и дека тие не го решаваат бројот на предметите, затоа што тоа е второстепена постапка и не гледам причина зошто треба да се воведат апелационен суд во Гостивар. Затоа што сметам дека и самиот скопски Апелационен суд си ја вршеше доволно работата.

Членот 32, ако ги набројуваме во ставот 2, каде што се зборува дека надлежноста од ставот 1 ја вршат судовите на подрачјето на другите, значи му го одзема подрачјето. И сега мене не ми е навистина јасно дали е овде грешка, или јас не го разбираам. Значи, ако дојдете до двата последни пасуса каде што вели, Основниот суд во Тетово за предметите од подрачјето на Основниот суд во Тетово. И сега пак овде ќе остане, Основниот суд во Велес во подрачјето на Велес. Навистина нејасно. Целиот член го завршувате, Гевгелија за подрачјето на Гевгелија, Кичево за Кичево, а претходно имате логичко, на пример, Основниот суд во Прилеп за предметите од Основниот суд Крушево, тоа е логично. Ова не го гледам за логички, нема потреба да стои, ако веќе Кичево е за Кичево, нема потреба да се потенцира. Дали е грешка, или е тоа така направено намерно, не знам, не можам да сватам. Овде зборувате за кривични дела каде што се изрекува казна над 3 години затвор, на пример, нема таквите дела да ги суди Основниот суд во Крушево, ќе ги суди Основниот суд во Прилеп, значи за подрачјето на Крушево. И сега не е логиката ако зборувате на подрачјето ќе ги суди Основниот суд во Кичево за подрачјето на Кичево. Навистина мене не ми е јасно. Да зема некој друг, тогаш има логика. Размислете, не знам, или објаснете го кога ќе дојде во втората фаза.

Членот 44 ние имаме забелешка. Ако остане вака веројатно ќе интервенираме со амандман. Значи, Судскиот совет на Република Македонија со одлука го определува бројот на судиите. Ние мислиме дека не треба таа надлежност да ја има Судскиот совет. Тоа да си остане во рамките на Владата, затоа што сеуште Буџетот на Република Македонија го креира Владата и Парламентот и ние немаме така независен Буџет како што се мисли, затоа што Судскиот совет може да определи број на судии кои што нема да поминат на Буџет, како што ни се случува сите овие години. Дали ќе помине, не знам. Кажете му на господинот Поповски дека ќе има илјада судии од утре, ќе видите дали ќе помине со оваа состојба на Буџет. Затоа велам, сепак треба некоја улога да игра оној што и го креира Буџетот и оној што од прилика знае колку пари се слеваат и тн. Јас имам уште забелешки по однос на текстот, меѓутоа не сакам да одземам повеќе време. Значи, генерално ние ќе ја дадеме поддршката. Сметам дека ова што го укажавме и кажавме држи место и се надевам дека во рамките на втората фаза на Предлогот на закон ќе биде многу подобар текст, затоа што да не забораваме дека овој закон се носи со двотретинско мнозинство и ќе ви треба консензус, а и ќе сакаме ние да имаме поголемо активно учество не заради нас, туку заради оние што треба да го применуваат и заради граѓаните на Република Македонија.

**Љупчо Јордановски:** Почитувана госпоѓо Бонева, јас во мојот коментар на вашиот текст се посомневав во вашите бројки, но сепак, вашите бројки се точни, а моите пресметки беа погрешни. И чувствувам потреба како што јавно се посомневав и јавно да се извинам. Можеби тоа не е доволно, но е потребно. Благодарам што го прифативте извинувањето.

Има збор госпоѓа Марија Којзеклиска.

**Марија Којзеклиска:** Благодарам претседателе, Значи статистичките податоци, или показатели за работата на судовите во последните години укажуваат на се поголеми аномалии во врска со бројот и постапувањето со предметите во судовите во Република Македонија. И од една страна станува се поголем заостатокот од предмети од одредени области во најголем дел прекршочни предмети, управни спорови, извршни граѓански предмети и тн., а од друга страна се зголемува диспропорцијата меѓу бројот на предметите воопшто кај разни судови. Ова ви го цитирав од Стратегијата за реформа на судскиот систем, Јавното обвинителство, Јавното правобранителство, адвокатурата и нотаријатот. Сега во оваа стратегија се продолжува дека за надминување на овие проблеми неопходно потребни се измени во односот на организацијата и надлежностите на судовите. Со овој предлог за донесување на закон за судови значи имаме променета надлежност од онаа досегашна, имаме основни судови, апелациони судови, виши судови, управен суд и врховен суд. Значи, двата нови суда кои се сакаат да се воспостават се

вишите и управниот суд. Меѓутоа, од она што го кажаа колегите и што можевме да го видиме во самиот текст на законот основната дилема, почитувани колеги и претставници на Владата е, дали ваква организација на судството ни е навистина потребна, или пак нам ни треба организација на судството со специјализирани судови. Дали тоа ќе бидат судови, или специјализирани одделенија, иако и сега има постојни одделенија, меѓутоа, онаа специјализација во делот на работни спорови, во делот на прекршочните предмети, имаме закон за прекршоци, закон за управните спорови. Значи, основната дилема која постои и кај нас и во експертската јавност е токму тоа, каков нов вид на организација ни треба за да постигнеме ефикасност на судството.

Во самата стратегија се наведува дека заради поефикасно решавање на предметите во одделни области, потребно е создавање на специјализирани одделенија во првостепените и второстепените судови. Меѓутоа, јас навистина се прашувам дали ваквите одделенија како што се наведени тука би требало да останат на она ниво на одделение кое постои во сегашната организација на судството, кривично, граѓанско и тн. прекршочно одделение иако како што реков во стратегијата е наведено дека е потребно да се формираат специјализирани одделенија за организиран криминал и потешки кривични дела, а тој организиран криминал кај нас чука на врата едно десетина години, петнаесет години, значи присутен е и живееме со него. За граѓански спорови над определена вредност, и за управни, за стопански и работни спорови, прекршочни предмети и малолетници. Значи, Министерството мора во втората фаза добро да размисли како да се уреди оваа област од делот на спорите кои ќе произлезат во иднина како и во решавање на постојните спорови и оние кои ќе бидат во меѓу фаза, како да се насочи судството за да имаме негова ефикасност. Од искуството на западните демократии, и независно сега не зборувам за судството. Јас верувам дека и претседателот на Собранието ќе се сложи во тој дел. Луѓето таму се специјализираат за определени области, и напредуваат во таа област. Ние тука се знаеме, стручњаци сме за се, за кривично, за граѓанско, за прекршоци, за работни спорови. Нашите судии сега треба да бидат Ајнштајни. Затоа посочувам на можното размислување во идната фаза како ефектот според мене ќе биде поголем доколку имаме барем определена специјализација за таквите видови на спорови и судски постапки.

Она што го потенцира колегата Караџоски, дека Судскиот совет ќе му го определи бројот на судиите или ќе им го определи бројот на судиите во секој суд и тоа на предлог на општата седница на Врховниот суд на Република Македонија. Мене ми доаѓа до размислување дека бројот на судиите во Република Македонија кои ќе бидат поставени согласно новиот предлог на закон за донесување на судови и идниот закон за судови е

правопропорционален, или зависи правопропорционално од буџетот, или судскиот буџет, значи од парите. Министерот за финансии имавме прилика да слушнеме дека претседателите на судовите на последната седница која ја имаа рекоа дека имаат пари заклучно со април 2006 година. Министерот за финансии вели, не, тие имаат пари, кај нив е проблемот, има корупција. Кој на тие луѓе ќе им даде пари, а треба да правиме реформи во судството. Сепак, министерот за финансии, неговиот збор има тежина. Тој знае со колку пари располага буџетот, знае да направи проекција колку пари би му се влеале во буџетот. И сега значи пак се сведува на парите за да го определиме бројот на судиите. Значи, апсолутно се сложувам дека судскиот совет не треба да се меша во определување на бројот на судиите во секој суд.

Конкретните забелешки се однесуваат за организацијата на судството, така како што е предвидена на судовите и надлежностите што ги покриваат подрачјата на судивите. Не навлегувам, претходните колеги кажаа, тоа е и мој став, посебно колегата Караџоски и сега, Врховниот суд на Република Македонија, беше една од причините поради што се расправавме и со претседателот на Судскиот совет, на постојниот Републички судски совет постоен.

Минаа претседатели на судови, минаа судии во основните судови, без или со селективно постоење на мислење од општата седница на Врховниот суд на Република Македонија. И покај сите укажувања дека нема спор, меѓутоа е очигледен спорот што постои помеѓу Републичкиот судски совет и Врховниот суд, токму во делот на општата седница за давање на мислење за определен судија дали тој може да ја извршува и треба да ја извршува функцијата судија.

И во овој закон за судовите во членот 37 став 1 точка 6 се вели "Врховниот суд на општата седница утврдува мислење за избор и за унапредување на судија". Ама ја немаме задолжителната норма, пак останува ако сака општата седница на Врховниот суд ќе даде мислење, вака како што е поставено, ако не сака нема да даде мислење. А мислењето е пожелно за да можеме да го увидиме квалитетот на кадрите кои ќе бидат судии за идното реформирано судство во Република Македонија. Тоа, секако ќе биде еден плус повеќе за кандидатот и кредибилитетот на кандидатот кој треба да биде избран за судија.

Уште неколку дилеми.

Членот 66, морам да го прочитам претседателе, а и вие пожелно е да го слушате, "За штета што судијата или судија поротник, во вршењето на функцијата, ќе им ја причини на граѓани или на правни лица со незаконита работа е одговорна Република Македонија". Членот е катастрофа. Судството е независно, го тргаме од политичкото влијание, но за незаконито дејство на судија или

на судија поротник да биде одговорна државата, јас не знам дали тука има логика? Тоа значи треба сите и пак Поповски ќе биде виновен оти нема пари во Буџетот, а тој треба да ги даде за некое кривично дело, за некој судија кој незаконито постапува. И пак парите од граѓаните. Нема кој друг, претседателе, да даде пари. Освен ако вие од Америка не ни испратите кога ќе бидете амбасодер...

**Љупчо Јордановски:** Ако судството има независен буџет ќе ги црпи парите пак од нас.

**Марија Којзеклиска:** Па не пишува претседателе Судскиот буџет, туку вели Република Македонија.

**Љупчо Јордановски:** Некој мора да ја плати штетата.

**Марија Којзеклиска:** Е, мора.

**Љупчо Јордановски:** А државата сме сите ние без разлика кои институции...

**Марија Којзеклиска:** Е па после "Цацко ќе пие виски", е па ќе пие виски Цацко после.

**Љупчо Јордановски:** Не, не сте во право тука.

**Марија Којзеклиска:** Јас сметам дека сум апсолутно во право.

И она што вчера го потенцирав, а се однесува на разрешувањето на судиите, од функција-несовесно и нестручно вршење на судската функција е незадоволителна стручност на судијата што вложае на квалитетот и ажурноста во работењето. Со еден единствен член, членот 73 му се дава можност на Судскиот совет да разрешува судија, иако во самиот Закон за Судски совет се вели "со правилник" ќе биде уреден начинот и постапката за утврдување на нестручно и совесно вршење на судската функција. Ама ваквата дефиниција е многу општа, премногу општа за да можеме да утврдиме дали судијата Н.Н. е нестручен и совесно ја врши својата работа.

Наспроти него наредниот член 74, каде што исто така може да му престане функцијата судија поради потешка дисциплинска повреда за која се поведува постапка за дисциплинска одговорност на судија за разрешување има разработено 5 точки во кои се вели: заради потешка повреда на јавниот ред и мир со кое се нарушува неговиот углед и угледот на судот; поради партиски и политички активности; вршење на друга јавна функција или професија што е неспоивам; предизвикување на потешко нарушување на односите во судот што значително влијаат врз вршењето на судската функција а што денеска постои во судовите и потешка повреда на правата на странките и другите учесници.

За разлика од тоа дека е разработена во членот 74 што значи потешка дисциплинска повреда заради што се поведува постапка за разрешување на судија, со едно единствено членче, 73, се вели дека тој и тој судија ќе биде разрешен од функцијата заради нестручно и совесно вршење.

Тоа предизвикуваше проблеми и во сегашниот состав на Републичкиот Судски совет од причини

што тенденциозно може некој нестручно,оти ниту јас, ниту Вие, ниту некој од другите луѓе надвор Од Судскиот совет имаат увид во фактичката, вистинската фактичка состојба која се спроведува во Судскиот совет:поплаки, приговори и тн. на работата, некои едноставно тенденциозно може да биде да му се запие на некој судија и да рече овој не го бива, овој нестручно и несовесно ја врши својата функција и да даде предлог за разрешување и тука мнозинството, до сега, да дигне рака и се разрешува судијата.

Министерството за правда, би сакала да укажам на уште една работа, тоа е последната, судската полиција. До сега постоеше со Законот за судии судска полиција и таму беа определени униформи, кој може да влезе во судскиот простор, кој не може да влезе, беа определени условите заради што и врз основа на кои можат тие да засноваат работен однос, дека во судовите со судската полиција командува претседателот на судот, дали е терминот соодветен, не знам, меѓутоа, статусот на судските полицајци не се реши. Тие, до ден денеска, колку што сум јас информирана, имаат нерешен статус. Дали се вработените, дали со со договор за дело, луѓето во секој случај имаат проблем во работата.

И пак, во законското решение не гледам дека на тие и тие луѓе, иако се вели дека платата на судската полиција е поголема за 20% од платата на работниците со соодветна квалификација, ама не гледам конкретизирање на нивнио проблем, а тоа е засновање на работен однос. Барем постојната судска полиција, онаа што сега работи како судска полиција. Би сакала Министерството за правда да ја испита барем ситуацијата во судската полиција и на тие луѓе кои таму работат, со години, од 1995 година од кога е Законот за судовите, срамота е нивниот статус да не биде решен. А, велиме дека нејзината основна функција е да го обезбедува судот.

Тоа се моите забелешки почитуван претседателе, почитуван претставник на Владата.

И, уште една кратка ќе ја испуштем за малку, управните спорови, формирањето на управен суд. Пак ќе се повикам на Стратегијата, вели "Управните спорови претставуваат едно од тесните грла, а најтесно било прекршоците". Ова е тесно грло. "Со годишен прилив од 3000 предмети годишно, додека Врховниот суд на Република Македонија решава 2000". Значи годишен прилив 3000, од нив 2000, вие ќе ме поправите со математиката, решава Врховниот суд, остануваат илјада управни спорови нерешени. Јас не вела дека бројката 1000 е мала. Таа е голема бројка. Но, дали има формирањето на управен суд за илјада предмети, наспроти оние прекршоци што ги имаме 150 до 200 илјади годишен прилив во судовите, не знам каде се наоѓа тука логиката и колку ќе може тој суд вистински да профункционира. Или да му се најде место во специјализираните

судови, да не биде како управен суд, еден единствен на територијата на Република Македонија, а ќе дојде, еве еден од наредните закони е законот за управните спорови. И тогаш има интересни варијации на тема за број на судии во управниот суд, но тоа ќе го оставам за тогаш.

Во секој случај, давам поддршка на овој Предлог за донесување на закон, затоа што е во прва фаза и се надевам дека забелешките од страна на пратениците ќе бидат прифатени.

Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Благодарам госпоѓо Којзеклиска.

Не правам забелешки на вашата математика, бидејќи еднаш дневно да згрешите е сосема доволно. Но, се согласувам со вас дека е потребна тесна специјалност или специјализација во дадени професии, особено во судовите.

Но, тука имам едно прашање ќе ми кажете која професија не трпи специјалности и таа професија се знае? Ќе ми одговорите која е таа професија? Само професијата?

**Марија Којзеклиска:** Професија која се знае, не ви е јасно, на пример пратеник.

**Љупчо Јордановски:** Значи пратеник, професија која мора се да знае.

**Марија Којзеклиска:** Мора да знае. Ние сме избрани од народот, таа професија мора се да знае и да ги кажувате проблемите на народот.

Благодарам.

**Љупчо Јордановски:** Да, пратеник.

Господинот Јашари не е тука.

Бидејќи нема повеќе пријавени, го заклучувам претресот.

Бидејќи нема пратеници за кворум овде ќе ја прекинам седницата, а ќе продолжиме во среда во 11,00 часот.

(Седницата прекина со работа во 17,12 часот).